874

X/ 100-

extremely rare!

Author, Enkel des Hamburger Oberrabbiner Itzig Horwitz, und Malasam Tikten.
Mit seltener Approbation seines Schwiegervaters des Gaon von Jass R' Ch. Hallerstamm, u Josef Sch. Nathanson, Lemberg

מנחה חדשה

פי׳ חדש על הגדה של פסח

דרושים נפלאים מתוקים . לפרש דברים עמוקים . אמרי נופת תורה וחוקים . דרכיה דרכי נועם מתוקים . וברוך המקום שבמאמרו ברא שחקים. שחברתיו בארץ הצבי לשמחת יו״ט אשר חגגו בעזר צורי וגואלי קטן וגדול שם הוא לכל קוראהו בו ותרצנו תתן יכולה וגם ה׳ יתן הטוב . והבקשה כל יעיינו בו לקונטרא . אך בדרך נגיסה בהוראה הסורה מונחת בקרן זוית. ועיין בגמרא ברכות ד״ז בתפלת רב ספרא ול״ע דהדי שנינו באבות מחלוקת לש״ש ועכ״ל דר״ש התפלל על לימוד לקיבוץ ובפ״ד התוספות בברכות שם וכמבואר בעירובין דכ״ו קטטה בתלמידים ע״ש . ואתה חזה בגיטין דכ״ט ממעשה דר״ש דקפחא לתלתא רבנן סמוכין בטעותא ולהלן בברכות דמ״ז אר״ש שחייב אדם לומר בלשון רבו ובודאי אם כך ילמדו עצמם לא יגיעו לכלל מחלוקת . מנחה ממני הצעיר באלפי ישראל

נפתלי חיים הורוויץ

נכד מוהר״י זצ״ל אבד״ק אה״ו ונכד הגאון מוהר״ם זצ״ל מטויקטין:

פעה״ק ירושלם תובב״א

Naftali Chaijm Horowitz

1867

מכתבי עוז משני המאורות הגדולים

ויען כי למראה עיניהם לא באו רק ספרי מגהה הדשה על גפ"ת אך מכללא אתמר

ב"ה ד' פ' ויצא תרכ"ז לפ"ק סאנז.

שוי"ד לכבוד ח"ב החריף ובקי החסיד המפורסם שלשלת היוחסין המושלם מוהרנ"ח נ"י, מכתבך קבלתי וע"ד בקשתך ליתן לך הסכמתי עיונתי בהקונטריסים מעט כהפצך ומחמת טרדותי המרובים וכוחי אין עמדי לא יכולתי לעיין בהם הרבה. ולדעתי שתמתין בהדפסה כי צעיר אתה לימים ותלמוד מוטב ש"ע הרבה ודיני הוראה שכל העולם נצרכים לו ושאל אביך ויגדך הוא מה"ו הגאון החסיד נ"י. ואשר שאלת בהתוס' הולין בסוגיא דנשר יפה שאלת אך כפום המבואר במדרש חז"ל חרבה מהם נהרגו בשעת כניסתן לתיבה. והנני שולח לך מאה כסף עבור העופות ותודיעני היכן קנית באיזה מקום ומה אומרים באה"ק עליהם. כנפש חותנך הדו"ש בלונ"ח ואקוה כי תשמע לי: הק' חיים האלברשטאם.

בעזה"י יום א' וישב **תרכ"ז** לפ"ק פה **לבוב**.

שלום לכבוד ש"ב הרב הגדול החריף ובקי סיני ועוקר הרים ערוגת הבושם גן הדסים שלשלת היוחסין כש"ת מו"ה כ"ח הורוויץ שיחי' — הקונטרסים אשר שלח רום מעכ"ת הגיעו לנגד עיני וראיתי בהם דברים נחמדים יקרים מפז ומפנינים. ואשר ביקש רומע"ל הסכמתי על ההדפסה רומע"ל לא נצרך לדידי שלא הוא אביך קנך מר אביך הגאון נ"י ודברי חמיך הגאון הקדוש מסאנז יחי' ראיתי ומה שרומע"ל השיבו והלא"ק אתו. ואנכי כבר השבתי לרומע"ל כפענ"ד. דברי הכותב בנחיצה מאפס הפנאי הדו"ש ושלום תורתו כאהבה רבה ואהבת עולם.

הצעיר **יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן אבד"ק לבוב והגליל**

סדר הלילה:

קדש. ורחץ. כרפס. יחץ. מגיד. רחצה. מוציא. מצה. מרור.
כורך. שולחן עורך. צפון. ברך. הלל. נרצה:

קדש הנה ארבע כוסות פירש"י בפסחים דל"ט כנגד ארבע לשונו' של גאולה ובפסחים
דק"ח פרש"י ארבע כוסות שלשה כנגד ג"פ כוס פרעה בחלום שר המשקה ורביעית
כוס בהמ"ז עכ"ל ובסוט' ד"ט איתא אמר רבא שלש כוסות האמורים במצרים אחת כימי
פרעה ואחת בפרעה גבה ואחת העתידה לשתות ובפרש"י שם שלש כוסות בחלום שר
המשקה. ולכאורה דברי רש"י הללו המה כסותרים דממ"נ א"כ היכא ידעינן ארבע כוסות
בפסח. ואפשר לומר לפום המבואר בפסחים להלן דק"ט מקשינן ארבע כוסות אית בה
סכנת זוגות אמר רבא כוס של ברכה מצרף לטובה ולא לרעה ור"כ אמר ליל שימורים מן
המזיקים ע"ש א"כ לכאורה קשה נהי דמארבע לשונות של גאולה משמע ארבעה דברים
מ"מ מדוע דווקא כוסות ולא מינים אחרים ובשלמא לרבא שפיר ניחא מה"ט דכוס בהמ"ז
לטובה מצטרף ולא לרעה לכן דייקא תקנו כוסות דבשאר ארבעה מינים היכא חשש זוגות
אבל לר"כ קשיא מדוע דוקא כוסות לכן פרש"י מקרא דשר המשקים בהדיא כתיב כה
כוס שיהא ניחא אליבא דכו"ע לרבא ולר"כ אכן באמת אליבא דרבא לא נצרך כלל לומרו
מקרא דהמשקים כלמוד רק כפשטות מכח ארבעה לשונות ודייקא כוסות שלא יהא זוגות
א"כ שפיר רבא לשיטתו סובר בסוטה שם דשלשה האמורים בשר המשקים אחת כימי פרעה
ויאמר עכ"פ בדרך הגדה כלאיתי היאך שייך כוסות דהמשקה על יציאת מצרים ונקדים הקדמה
אחת בזוהר ויסב בחלום המשקה והאופה וזה לשונו ות"ח תרין דרגין אינון דקא חמא האי לא
חמא האי דא חמא כד שלוט דרגא עילאה ואתנהיר סיהרא והא חמא כד אתחשך סיהרא
וכג"כ פתרנו להאי טב ולהאי לביש ודא גדא חמא באילין תרין דקא שלוט דא ושליט דא עכ"ל
הטהור ורבים מפרשי הזוהר כלאו להבין היאך רמוזה בקרא סוד רמז מהלך הדברים. וכפעד"נ
פירוש של הדברים להתנהג והנחנו נאמר לפ"ד ספר הקרניים מאמר י"ב וז"ל שלש שמות יש לחמה
שמש חמה חרס שמש בבריאה דתמן שדי חמה ביצירה דתמן אלהו"י חרס בעשיה דתמן אל
אדנות וכנגדם בשלש חלקי עולם הללו שלש שמות ללבנה לבנה ירח סהר לבנה כבי"ע לעומת השמש
עכ"ל ומעתה בוא ונראה כמה מספר שלש שמות החמה חושבנא התקס"א. כמה מספר השלש
חלקי עולם תתקכ"ח. כמה מספר שלש שמות המקום הם תכ"ח. והנה חלים המשקה וכנגדן
שלשה שריגים כד תחשוב כמ"ס דמנצפ"ך סליק חושבנא מכוון שלש שמות החמה עם השלש חלקי
עולם כו"ע שמספר שניהם אלף תתפ"ט. ותיבות גפן הבשילו מספרו מכוון ג"ש של המקום
ב"ה מנין תכ"ח ואחר נודע כי הלבנה בעצמה הוא כדור אטום חושך וקבלת אורה מן
השמש וזהו דאמר יוסף לשר המשקים וזהו פתרנו שלשה שריגים שלשת ימים הם. עפ"ד חז"ל
במערכת קורין לשמש ימים דהן הנה שלש בחינות החמה בעוד שלשת ימים ישא פרעה את
ראשך והשבך על כנך שכן מלת כנך בכף דמנצפך סליק חושבנא במכוון ג"ש הלבנה ירח סהר לבנה
שמספרם תק"ע ופתר אותו שכן חזית בחלום דהחמה מאיר לסיהרא כטעם והשבך על כנך דויקא
והוא טעם ישא פרע' ראשך שהוא שלש בחינות שמש שהוא ראש אל הלבנה ומשפיע אליה מאור

ושמש

ושמש והשבך על כך ג"ם הלבנה. וכפוס דורשי רשומות שאמרו לכן נקראת שנה שבן שנ"ד ימות הלבנה. ולהורות כי הירח בעצמה כדור אטום וצריכה מאור ושמש עוד אל זולתי מש"ה קראו שנתהלה בכל פעמי התקופות עוד נכון היכי כי פרעה מספרי שנה וזה ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך כמש"ל ועתה תחזה כי תיבות הללו כמשפט הראשון אשר היית משקהו חושבנה כללות כולם ג"ם החמה תתקס"א וג"ע כי"ע תתק"כח וג"ם המקום תנ"ח אכן השר האופים הוא אלמנה כנאום ובזו כדחז"ל דהרכבה פרזו וראה בחלום שלשה סלי חרי מלת חרי הוא ירח בהיפך אתוון ומלת סלי נוטריקון ירח סהר לבנה וזהו דאמר והנה שלשה סלי חרי היינו שלש בחינת ירח הנרמז בתיבת סל"י הנה על ראשי ובסל העליון מכל מאכל שבן מילין הללו מספרם מכוון שמש חמה חרס. וראה בחלום אשר שלשה בחינת סלי הנה על השמש שכן אין צריך להשמש לקבל מאורה דהא הנה על השמשא כמלא משמשא שאין צריך עוד להשמש כטעם על ראשי דייקא שהוא החמה ראש של לבנה ומשפיע מאור ושמש אלים. ובוין דראה סלי על ראשי הבין דאין צריך הירח של השמשא שכן מלת על ראשי ובסל העליון מכל מאכל מספרם ג"ם החמה מכוון וכר תחשיב תיבת סלי חרי על ראשי שליך חושבנא כי"ע שלש חלקי עולם אשר השימשא עומד בהנה והעוף אוכל אותם שכן מלת העוף כפא פשוטה וכפ"א דמנפפך שליך מספרו תתקס"א ג"ם החמה ומלת אוכל אותם מספר ג"ם המקום וכ"מה לו דהבין פירושא דראה סלי חרי שלש בחינת הירח כשלש ח"ע הנה יוקא על ראשי דווקא על השימשא. אך העוף אוכל אתם והיינו שלש בחינת השמש שמספרו העוף אוכל אתם מלשון כליון שנחסר מהם בחינת השמש לאשר כי הלבנה היא צריכה אל מאור ושמש רק משמות עצם הירח דמלכא אתקרי סיהרא משמות המקום לבד שמספרם תנ"ח בתיבות אוכל אותם כמכוון ומה"ע חזה בחלום שנחסר שמות החמה שמספרם העוף ואמר לו יוסף לא כן פתרונו ואמר אליו כאותי לשון עצמו דמדבר להמשקה שלשת הסלים שלשת ימים הם היינו דבאמת גם נימל בחוכת ירח כמלת סלי גם הנה מבח השמש הנהי כאו דהא הלבנה כדור אטום חשך ודייקא מן השמש שקורין במערבא ומתא מזה כא לה אורהוזהו שלשת שלשת הסלים שלשת ימים הם ודאי כע"כ כי אין לה מאור אחרת ומה דחזית שכן העוף שמספרו ג"ם החמה נחסר מהם זהו פתרונו דבאמת עולם חשך לבדו ודאי שנחסר לך מאור השמש ולא כאשר חדנה כי הן אם נבורותיו דראה בחלום שנחסר מאור ושמש הבנת כי היא צריכה להשמש ורק פתרונו שאין מאור. השימשא לירח וזהו דאמר ישא פרעה ראשך מעליך דייקא מן אותן הבחינות ירח שראית הוסר הראש שהוא מאור השמש שאינו מאור של הירח והוא טעם כמש"ל כשם דורשי רשומות אמר הקרא ישא פרעה שמספרו שנה ראשך מעליך אכן המשקים שראה שלשה שריגים שמספרו ג"ם החמה וגימל חלקי עולם ומלת כלה הבשילו הם ג"ם המקום ככ"ל פתר לו והשבך על כנך דייקא שמספרו ג"ם הירח דאתקרי סיהרא ופוק חזי אם לא נכון הדבר לאמיתו כלשון הזוה"ק דא חמא כד שליט דרגא עילאה

דאותכהר

ואיתכהר סיהרא דהיינו שרהה שלש בחנת השמש דשליט על הירח ודא חמא דאתחשיך סיהרא דכחסר מאור השמש ממנה ומסיים הזוהר בלשונו ודא ודא חמא כאילין תרין דרגין דשליט דא ושליט דא והיינו כדברינו דבאמת נס שניהם ראו הן השמש והן הירח אך העיקר כמתגלה אליה הוא ראה דהשמש שליט על סיהרא והוא ראה שלי חרי על רח'שי דייקא להבן מה דנמצא בק"א ויחלמו חלום שניהם וחז"ל דרשו שכאו"א הראה חלומו ופתרון חבורו ואשר סקרא יגיד אשר אסורים בבית הסהר הוא'ות סהר הנרמז ללבנה נס שניהם אבו בסידה ולפ"ז תבין דברי המקובלים כי המן בשעת הגזירה במלכות האחשורוש ראה שלבנה יקבלן מאורה לא מן השמש רק מבסא הכבוד בעצמו הלא כספרים ע"ש · יוכן קבלי לאשר המן נלגול שר האופים כמ"ש בלק"ת ויסב דחרבעם פתחו והלך נס היא כנחום וכוז יעולה ספיר דברי המקובלים נכון ועתה תחזה כמ"ש חולין דנ"ב פלוגתא ח"ה שלשה שרינס זה משה אהרן ומרים וח"ה הכאר עמוד הענן והמן וח"ה או שלשת רגלים ש פ"ש עולים לרגל ע"ש וכפו דרכנו דא ודא אמת הנה מ"ר שלשה רגלים מספרו מכוון כי"ע כי לפעמים חושבין הספרי יראים עשייה כתר ידא . ומ"ד שלש מתנות כאר וענן ומן הן הנה גומל כמי' שמש עם היות כי עמוד הענן לפ"ד חז"ל יומא דעיבא כולה שמשא · יהכאר נס הוא נרמז לשמש כר"ג'ל כד ילא שומשא על הארץ טיבלא בבאר של מים · והמן דייקא נס השמשא נרמז כמבואר בקרא בערב ותעל השליו ובבוקר ירד המן ומצינו בק"א וחם השמש ונמס ופירשו המפרשים דכאו"א זרוע לפרסם כמו הטל וכח שיפר המן היא מכח השמש הלא כספרים ע"א נמלא דהכאר והענן והמן המה גימל כח'ושימשא ומ"ד משה אהרן ומרים הן הנה נ"ם המקום המקנן כאוחן נ"ע שהשימשא עומד בהנה אשר נודע כי משה מספרו אל שדי אהרן מספרו אל הו"י במלואם מרים מספרו אל אדנות במלואם כמ"ש המקובלים בפסוק ואנכי הסתר אסתיר כי אדנות לפעמים מילא מספר כמנין הסתיר ולפעמים הסתר · וכא חושבן זה כמספר מרים כמש דמתנלפך ומר אמר חדא ומר אמר ח"א ולא פליגי זם מדבר בגוף העולמות כי"ע לכן אמר שלשה שרינס זה שלשה רגלים שמספרו כי"ע כמש"ל לאשר היות פסח אמרו חז"ל טעמו כמנה טעם המן · וסוכות הם בענני כבוד : ושבועות הן הנה הכאר של מרים כדחז"ל משם בארה זהו הכאר של תורה ממדבר מתנה · א"כ נמלא דהשלשה רגלים הוא השלשה מתנות ודאי. ומ"ד משה אהרן מרים מדבר בשמות המקום בעצמם דמקנן בעולמות ההם ומ"ד באר וענן והמן מדבר בהשמשא אשר משמש בהנה אך היות המן מכח השמש שלמעלה בזכות משה בטעם וגלו שחקים ממעל שטוחקות מן לצדיקים והענן נרמז כן החמה בעולם האמלעי בטעם יומא דעיבא כולא שמשא בזכות אהרן ותבאר הוא כח הקרקא והוא עילם התחתון בטרם יבא הקרסה הטובלת בבאר מים כדחז"ל והוא דייקא בזכות מרים. ומעתה בוא וראה שייכות בוסוה דשר המשקה לנלמ"ל שבן אותו הלילה כיום יאיר ומש תמשין חמה ולבנה ביחד כדחז"ל כמו בשעת בריאת העולם קודם שקבע המקום התומין שלב או"א וכן בגאולה העתידה מבואר בפייט קרב יום לא יום ולילה שבן בערבוביא ישתמשו ושם יר שייבות ביסות דהמשקה אל יליאת מצרים· והבן הדברים דמק"ע נקרא בהנ"ך ליל הוקדש

חג ולא לילה מגיד

מגיד הא לחמא עניא. אכשר לדעתי לפ"ד הגמ' פסחים דל"ו פלוגתא ר"ע וריה"ג ח"א לחם עוני פי' למע' עשיר' וח"א שעונים עליו דברים הרבה ופירש רש"י שאומרי' עליו הגדה ולהלן בפסחי' דקט"ו אמר שמואל עוני שעונין דברי' הרבה ד"א לחם עוני עני כ' כלאוי' מה עני דרכו בפרוס' אף כאן בפרוס' ופרשי' צריך לבצוע על הפרוס' וכן מבואר בברכות דל"ט הכל מודים בפסח שבוצע על הפרוסה מ"ט לחם עוני מה עני דרכו בפרוסה ע"ש לכן לדעתי אחר שעושין יחץ ומחלק המצה לשנים כדי שישאר פרוסה דייקא א"כ עכצ"ל דסבר לחם עוני עני כתיב דדרכו בפרוסה ומסדר בעל הגדה אח"כ הא לחמא עניא דלא הטעם כלל לומר דשוב לא סבירינן כלל לחם עוני שעונ' עליו דברים הרבה כמה דאמרינן בפסחים דל"ו דפליגי אם יש למקרא או למסורת קמ"ל דיש אם למקרא ג"כ והשולחן הא לחמא עניא דמבואר בירושלמי פלוגתא אם לבן הא או הא לחמא עניא ולפ"ד עולה שפיר דמבאר בעל הגדה דיש עוד דרשה לחם עוני שעונין עליו ומסיים השתא הכא כי פי ת מצינו בחז"ל בכל מרחם לו נר נשבע המקום שלא יכנס בירושלים שלמעלה עד שיכנס ישראל למטה ויע"ג דכתיב לא נר באלף יש אם למקרא וכיון דמסדר הא לחמא דנס למקרא יש אם ומסיים השתא הכא והבן.

הָא לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ אֲבָהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם: כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל: כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח: הָשַׁתָּא הָכָא: לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל: הָשַׁתָּא עַבְדֵי לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין:

מחזירין הקערה ; ומוזגין כוס שני ; וכאן הבן שואל :

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה כּוּלוֹ מַצָּה: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת הַלַּיְלָה הַזֶּה כּוּלוֹ מָרוֹר: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מַטְבִּילִין

מַסְבִּילִין אֲפִילוּ פַּעַם אֶחָת: הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסוּבִּין: הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסוּבִּין:

תהא מצה הפרוסה מגולה בשעה שאומרים ההגדה:

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם׳ וַיּוֹצִאֵנוּ יהוה אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה: וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם: וַאֲפִילוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים: כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים: כֻּלָּנוּ זְקֵנִים: כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם׳ וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח:

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסוּבִּין בִּבְנֵי בְרַק וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה: עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

מעשה בר"א שהיו מסבין כנס נחזי הכן חמשה תנאים הללו היך סבורים בשיעור ק"ש ר"א סובר במשנה דברכות ד"ע שיעור ק"ש דשחרית עד הנ"ץ ור"י סובר גם עד שלש שעות כבני מלכים הכן דהכ"ע יר"ע סוברים כירושלמי ברכות בפ"ק ה"ב דעשה ברהב"ע ור"ע מהלכים בדרך ועסוקים במצות והגיע עונת הק"ש דשחרית וכבר רב יהודה שנהיאתו תק"ש וכבר היתה חמה ברום הרקיע קראו ק"ש עכ"ל הרי דרהב"ע ור"ע חולקים על ר"ק דאמר דשיעורו עד הנץ והם סוברים דשיעורו עד ג"ש כבני מלכים הכן ר"ט לנחור לא ידע

ב"ץ לנו עס. מי סובר אם כר"א דעד הנן או כר"י עד נ"ס אמנם אפילו אם ר"ט סובר כר"א
עכ"פ הוו תרי גברי תלתא ומחיר ורבים הלכה כרבים א"כ למה הפסיקו אותן התלמידים הלא
יש שהות עוד לקרות עד נ"ס ותבס"כ הואי ר"ט נ"כ סובר כר"י דעד נ"ס דהא כל עיקר
דנחלקו דר"א ור"י ר"א סובר כשכבך ובקומך כשעה ששוכבי אדם שוכבים וכקומתם ור"י סובר
משום דרך בני מלכים לעמוד בג"ש עכ"פ ר"ט דסובר כב"ש כמשנה דברכות דקרא בשכבך אתיא
כב"ש דבערב יטה ובבוקר יעמוד ולא לשיעור זמני דאתא דהא מעשה כר"ט שהיכן מפני
הליסטים דעבר אב"ש א"כ ע"כ הואי קרא דבשכבך לאו לשיעור הזמן אתא אלא הוראת מקימי
א"כ והא׳ דאין שיעור לק"ש הוקא עד הנן. א"כ ר"א יחודאה לגבי הנך ארבעה תנאים קלי
ותה גם לפת"ש הת"ס חרשים במשניות בברכות ומתרץ קושית הרשב"א אטו לר"א בני מלכים
גופא אין מקיים מלות ק"ש ומתרץ הנ"ח דבאמת ר"א מודה למלכים גיפא דיוצאים חוץ נ"ס
שכן או זמן בקימתך דידהו אך עכ"פ אנן לא ילפינן מתיעוטא וזו דעת ר"א ע"ש א"כ בפשט
המבואר כא"צ עכס הסכה להיות שבני מלכים אנחנו והאי גם לר"א יצא חובת ק"ש בג"ש
א"כ תלמידיהם שהיו יודעים דרבותיהם סוברים כך הא"ך הפסקו אותם וא"ל דמתירושלמי
אין ראי׳ דהאב"ע ור"ע סוברים כר"י דשאני התם דעסוקים במצוה ופטור מן המצוה לכן
נתיראו מלקרות בזמנו ז"א דהוי גם כאן עסוקים בספור יצ"מ ומהנם דהנך תנאים עצמם
סוברים בברכות דר"ט עיק׳ גאולה בלפ"א שעת חפזון דישראל ולא חפזון דמצרים אולם הפשט
לכ"ד הנת׳ ברכות דר"א בש"א בערב יטה ובבוקר יעמוד ויקרא שנא׳ בשכבך ובקומך וכש"א
קורא כדרכו שנאמר ובלכתך בדרך ולב"ש בלכתך בדרך פרט לעוסק במצוה דפטור מק"ש מה
דרך רשות וגומר ע"ש וכתבו המפרשים לע"ג דעיסק במצוה הלכה רווחת כב"ש בכל מקום
מ"מ כאן בק"ש מצריך קרא כיוןדה"א מלתא דתליא בירוח יכול גם שניהם לקיים קמל"ן דגם
בזה העוסק במצוה פטור עכ"פ לב"ד נראה דזה כוונת התלמודים דמבואר שם בברכות מעשה
דהאב"ע זקיף ור׳ ישמעאל מוטה אמר ליה אתה עשית כבית שמאי אני כבית הלל ולא עוד
אלא שמא יראו אותן התלמידים לקבעו הלכה לדורות כב"ש ע"ש וזהו כוונת התלמידים דע"כ
מסובין היו שמה בבני ברק ובאו התלמידים ואמרו הגיע ק"ש כתנא דע"כ לא יעמידו דהא
יחא עיסין כב"ש ושמא יראו התלמידים ויקבעו לדורות לכן דייקא תלמידים כאן ולא אנשים
אחרים ובודאי יקראו כהלכה אם ישאלו להם ע"כ דאתם סבורים כב"ה א"כ הוי בלכתך
בדרך לא מוכח עוסק במצוה רק דבאו"א קורא כדרכו א"כ מת"כ לריכים אתם לקרות בזמן
המובחר קודם הנן דכל עיקר המבואר בירושלמי שם דהוו נתייראו מלקרות בזמני המובחר
משום דעסוקים במלות כמ"ש הפ"מ שם אבן אם סובר כב"ה לא נשמע עוסק במל"ה גבי
ק"ש דהא בלכתך אתיא לקורא כדרכו ואם יעמדו ממסיבה ויעשו כב"ש א"כ בלכתך פרט
לעוב"מ אתא ופטורים אתם ולאשר בי היו שמה ר"ט וראב"ע במסיבה זו והתלמידים לא
הבינו אם ר"ט מדרבו שב מק"ע דהיכן בלסטים דעשה כב"ש אם לאו. אע"ג דאמרו לו בראי

חיית

הייתי יכן ראב״ע דמ״טה אע״ג דרו״ש קמ״חה להו עכ״פ לא ידעו אם שב הוא מדרבו כב״ש ובשו מכאן לאמר קניע הק״ש ויראו אם יעמידו פוסקין כב״ש ומת״ג שוב פטיר דהא עוסק במ״ה וכודאי לא יעמידו כב״ה והכן היטיב:

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר: למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך:

אמר ראב״ע ה״א כבן שבעים שנה ואמרו חז״ל בברכות דנעשה לו נס דהיו כבן שבעים וגלאו המפורשים מ״וע דווקא כבן שבעים הלא דכיהנו לא אמ״ה רק דאוי לנשיא שיהא זקן: עכ״פ מ״וע כבן שבעים דויקא: ואמרתי לפ״ד הגמ״י בסנהדרין דנ״ב ע״ש בנעכבה דתמא בר טובי שהקיף חבילן זמורות ותקס׳ הגמוקי דילמא מטעם ב״ד מכין ועונשין שלא מה״ד הוי המעשה במה דמלינו בשמעון בן שטח שתלה נשים באשקלון מה״ט הב״ד מכין ומתרין הגמוקי דזהו דוקא נשיא ותוספתא משא״כ ב״ד דעלמא אין בכחם לענוש שלא מה״ד וגם התוס׳ חגיגה מה״ין מביא ראיה דשכש״ט הנשיא היו מאחר דתלה נשים באשקלון שאין בכח שאר ב״ד ע״ש והנה במכות ד״ז א״ראב״ע סנהדרין ההורגת אחת לשבעים שנה נקראים חבלנית ע״ש א״כ מן הסברא דראוי לנשיא שיהא כבן שבעים דוקא דהא עיקר כח הנשיא העודפת על שאר ב״ד דבכחו לענוש שלא מה״ד ועכנ״ל דכוונת הגמ׳ דנקרא חבלנית אין פירושו כשהורגין בעבירות גמור ובהפקרא כיון של תורה דאדרבא מצוה לקיים ובערת כמבואר בסנהדרין דע״ח ואדרבא אף שם מרבים שופכי דמים כמבואר במכות שם שהשיבו רבנן לר״ט ור״ע שהיו אומרים אילו אנן בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם והשיבו חכמים אף הם מרבים שופכי דמים ע״ש ואמאי לא השיבו לראב״ע דאמר דנקראים חבלנית ועכנ״ל דראב״ע קאמר מה שהוא כתורה גדר וסייג כהמעשה בסנהדרין דמ״ו דשכש״ט תלה באשקלון בתורת ב״ד מכין שלא מה״ד וע״ז קאמר דנקרא חבלנית א״כ מסברא שיהא הנשיא כבן שבעים דויקא במעת שנתמנה פרנס דאף אם יצטרך לענוש שלא מן הדין לא יהא נקרא חובל דלא הרג עדיין מעולם ואא״כ אם יזדמן לידו פעם שנית שיצטרך להכות שלא מה״ד יוכל לעבור מנשיאותו · ולאשה תמיהא הדין במכות שם הוא דברי ראב״ע לשיטתו שפיר ניחא דהוא עצמו קשה לו מדוע עשה לו המקום נס זה דוקא כבן שבעים מזה הבין דסנהדרין ההורגת אחד לשבעים שנה נקרא חבלנית ואא״כ אם יזדמן שנית יעבור מנשיאותו כמה דמבואר בגמרא שם לשתמש היכא בכסא דתוקרא נלמחר ליתבר והנה מבואר בברכות ד״ט דהכל מודים בשנגאלו לא נגאלו אלא בערב

בערב שנאמר הוציאך ממצרים לילה וכשיצאו יצאו ביום שנאמר ממחרת הפסח יצאו ונחלק הענין. חפזון ראב"ע סובר מאי חפזון דמצרים ור"ע סובר חפזון דישראל דלא שמעו לצאת עד הבוקר ע"ש ובברכות ד"ד פליגי אמוראי אם גאולה מאורתא כמי הוי ורק גאולה מעלייתא לא הוי עד לצפרא וח"א גאולה מאורתא לא הוי ע"ש והנה בפמ"ג הראשונים אם להזכיר יצ"מ בלילות תלוי אם נאמר דגאולה מאורתא הוי אם לאו כמה דמבואר בגמ' גבי סמיכות גאולה לתפלה בלילה מה"ט דמאורתא כמי הוי א"כ ראב"ע לשיטתו דחושב העיקר חפזון דמצרים וע"כ דסובר דגאולה מאורתא מתחיל ומהאי להזכיר. יצ"מ גם בלילה א' הפסוק כפמ"ש המפרשים טעמא דר"ע דסובר דייקא שעת חפזון דישראל משום דעיקר זכירת יצ"מ הוא עבור גאולתינו ופדות נפשינו לא עבור מכות נגוף למצרים ומהראוי לחשוב העיקר שעת חפזון דישראל לא חפזון דמצרים מכת בכורות דאין מברכין על הפורעניות א"כ לבאורה סברא הוא דלא כתיב גאולת חפזון דמצרים לגאולה כלל והנזכר הוקשו כל מפרשי הגדה מדוע בימ"נ אמרינן בש"ס מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה וכל הניסים שנצטוונו לקרות הלל עליו מדוע פה לא אמרינן דאין מברכין על הפורעניות ולדעתי נראה כיון דבאמת גזר התקוש הרבע מאות שנה והם יצאו אחר רד"ו שנים משא"כ מפלת שונאים כדת של תורה מברכין שפיר וסברא הוא כרד"ו שנה דהוי שלא כדת ונהי כ"ח"ז שלא יכלו להתמהמה רגע אחת והוי באמת צורך שעה עכ"פ לענין נגוף מצרים דסקיא אמר הנה הרי יעבודו דן אנכי היו הבטחה להם דייקא אחר הרבע מאות שנה ולחיי שעה חיישינן ונהי דלענין רפואה לישראל לא יוכלו רגע אחת להתמהמה עכ"פ נגוף למצרים לבאורה שלא כדת ש"ת אך עכ"פ מכת כ"ד מכין ועונשין שלא מה"ד רק לצורך שעה כיון דיכול לברך גם על פורעניות דמצרים דהא בכח נשיא לענוש שלא מה"ד רק לצורך שעה א"כ הוי כמו כל הניסים שאומרין שירה אף דחזה נקם בשונאיהם א"ב בכה"ג דהוי כדת ש"ת מברכין על פורעניות השונאים ג"כ ומהראוי לחשוב זמן הגאולה משעה חפזון דמצרים דייקא כראב"ע וזהו המשך המימרא דראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה דייקא ומזה נלמד דהאחת לשבעים שנה נקרא חבלנית אבן אחר שבעים שנה מותר לענוש שלא מה"ד רק צורך שעה א"כ שפיר יוכל לומר דחשבינן גאולה משעת חפזון דמצרים מכת בכורות כדברי ר' אב"ע לשיטתו דשפיר היו כדת של תורה דהא כ"ד מכין שלא מה"ד וע"כ דחשבינן גאולה מאורתא כמי ומהראוי להזכיר יצ"מ דהא גאולה התחיל מבערב חפזון דמצרים והע"כ לא זכיתי ותו כ"ל לפום התבואר במדרש בעשר מכות לא מצינו שיומתו רק בערוב ובחשך ובבכורות כמלא דשלש פעמים מתו עבור המכות וכא החשבון מכוון לרד"ו שנה שלש פעמים שבעים לכל שבעים שנה מיתה אחת ובכה"ג מותר לצורך שעה דלא נקרא חבלנית אחר שבעים שנה וזהו המשך המימרא כבן שבעים דייקא מה"ט דכ"ד מכין שלא מה"ד רק לצורך שעה א"כ כדת היו השלש מיתות שמתו בהן מכת צורך שעה ויוכל לברך גם על פורעניות שונאים וחושבין

וחושבין חפזון דמצרים דייקא דהגאולה מאורתא כחשב ומהראוי להזכיר יצ"מ בלילות וכזה מתורץ קושית המפרשים דמה"נ כפ"ד הגמרא לדא הוו שבעים שנה רק כבן שבעים א"כ מאי רבותא דלא זכיתי והלא בעיר לימים הוא וכפ"ד שפיר ניחא דאדרבא דייקא מזה דנעשה כש הוא רבותא דלא זכיתי שתאמר יציאת מצרים:

יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים: כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה: כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ:

בָּרוּךְ הַמָּקוֹם: בָּרוּךְ הוּא: בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בָּרוּךְ הוּא: כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תוֹרָה אֶחָד חָכָם: וְאֶחָד רָשָׁע: וְאֶחָד תָּם: וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל:

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר מָה הָעֵדוֹת וְהַחוּקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה הַשֵּׁם אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם וְאַף אַתָּה אֱמוֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח· אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן:

חכם מה הוא אומר וכאן גדלה המבוכה בין מפרשי הגדה מדוע משפט החכם יצא כדימוס ומשפט הרשע הקהה את שיניו והלא שאלת שניהם שוה הוא אמר אתכם והוא לכם. עוד קשה קושית המפורשים מאי משיבין לחכם כהלכות פסח והלא זה התירוץ כהלכות הפסח נאמר בתורה על שאלת הרשע כי יאמרו בניכם מה העדות והחוקים והמשפטים ואמרת לבנך עבדים היינו ובעל הגדה מהפך הסדר ומתרץ לחכם הלכות הפסח ולרשע מתרץ תשובת השאינו יודע לשאול דבאמת קרא בעבור זה עשה השם כתיב בתורה אצל השאי"ל כמו שמסדר אח"כ בעל הגדה באמת דשם לא נכתב בתורה שאלת הבן כלל רק סתמא והגדת לבנך בעבור זה משא"כ באינך שלש' כתיב בהו שאלת הבן ומיסך שייכא תשובה דבעבור זה להשאי"ל דוקא אבן הרשע בפיו שואל והאיך שייכא אליו תירוצא דבעבור זה לדייק בלישנא לי ולא לו אילו היה שמה. והנה הקושיא והתשובה תירצו המפרשים דשאני חכם ממשפט הרשע דהגור שם שמים בפיו של החכם אשר ניוא השם אתכם מש"כ הרשע ופירשו כזה גם הם דכן מצינו בבריאת האור ויקרא אלהים לאור

הם

מנחה הגדה של פסח חדשה

יום ובחשך כתיב ולחשך קרא לילה ולא מברכם המקום והוי פירוש הקרא יש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך ודפח"ח על כל פנים לדעתי נראה חדשות ישמיעוני שכן מסברא התיבה נראה דהבנים ששאלו המה קודם בי חיובא דאל"כ גם המה מחויבים לספר ביצמ"ל כמו אבותם וע"כ דמיירי בקטנים וזהו שאלת החכם מודה שפיר אשר צוה אלקינו וכולל גם עצמו ואח"כ אמר אתכם מיעוט ז משמע ולא לו וה"פ ודאי מודה במצות אלקיו שכולל עצמו במצותיו אלקינו אך דקשה לו מדוע הוא אינו מחויב באכילת פסחים כמ"ש התוס' בפסחים דנ"ח דהרי אף הוא היה באותו הנס כמה דמבואר לא אבותינו בלבד גאל הרי אנו ובנינו משועבדים ומדוע נגרע מנשים שפטורות מזמן גרמא עכ"פ במצות של פסח חייבים שאף הן היו באותו הנס ואת"ל דקטן איני בר דעת מש"ה פטור דאין יכול לשמור קדשים הלא חכם יקרא ויודע בנפשו שיש בו דעת כמבואר ברמב"ם פי"ו מהלכ"ט דהרבה מדות בקטן יש קטן שיש בו דעת לישאל וסומכין עליו בטהרות ומש"ה ס"ט ב"ה"י טמא בקטן כזה ע"ש הר האינו כי לאו כללא הוא בקטן דאין דעת בהם כי יש קטנים שיש בהם דעת ושפיר שאל דיודע בנפשו כי יש בו דעת להזהר בקדשים כמו הגדול וזה ששאלתי אשר צוה אתה הדבר שהמקום צוה ורק אתכם צוה ואותי לא צוה מדוע משפט הזה והלא אף הוא באותו הנס לכן משיבין לו בהלכות הפסח אין מפטירין ובאמת דייקא תירוצא דבכתב בתורה אצל הרשע וזהו תשובת חכם ולא זולת והוא ע"ד המבואר בהוריות די"א משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכל לשם פסח ואחד לשם אכילה גסה ע"ז נאמר צדיקים ילכו בם ועליו נאמר פושעים יכשלו עכ"ל הגמרא ולכאורה כ"ע פושע קרית ליה והלא מצות אין צריכות כוונה ועכצ"ל כפמ"ש הראשונים דמצות מעשיות מודה כ"ע דבעי כוונה ודייקא מצוה התלויה באמירה כמבואר ברשב"א ברכות וזהו תשובה להחכם בהלכות הפסח הלא אתה רואה דפסח בכוונת הלב תלויה דהא אין מפטירין אפיקומן משום דאכל על השובע א"כ גם הצדיקים בעצמם אוכלין אכילה גסה כמבואר בש"ס האוכל כדי שביעה ה"ז אכילה גסה א"כ כל עיקרו של פסח דייקא באכילה גסה מצותו ומדוע צוה קרית רשע ולזה צריך ועכצ"ל דבפסח עיקרו אחר כוונת הלב הן הן הדברים וניחא שפיר כפמ"ש הראשונים גבי ק"ש דמה שתלויה בכוונה זהו לדעת כל הפוסקים קטן אין בר חיובא דאין יכול הקטן לכוון דעתו וזהו תשובתו בכדי לע"ג דחכם אתה עכ"פ אינך יכול לכוון דעתך מש"ה פטור דהרי אתה רואה דאכילת פסחים אחר כוונת הלב וניחא שפיר מדוע לא מתרץ בעל הגדה להחכם כמה דכתיב בתורה עבדים היינו דאדרבא זהו עצמו קושית בעל המסדר הגדה מאי מתרץ רחמנא להחכם עבדים לפרעה היינו והלא זהו קושית החכם אתכם צוה ואותי לא צוה והרי כלנו עבדים וגם אנחנו באותו הנס היינו ומפרש בעל המסדר דה"פ הקרא דרחמנא צוה לאמר לבנו האמת כדבריו שגם הוא באותו הנס מבלי לשקר אליו וזהו כוונת הקרא במשנה תורה ואמרת לבנך עבדים היינו להודות לדבריו דווקא דאנו ובנינו משועבדים ואין זה תשובה על שאלתו ואדרבא מודים אנחנו שגם הוא באותו הנס אך תשובתו סמיך דרחמנא

דחמנא על מקום אחר בפרשת בא מקום משפט הרשע שמה דמבואר בתורה תשובתו ואמרתם זבח פסח דמינה נלמוד דמצות פסח בכוונה תלוי וקטן אין יכול לכוון דעתו ועתה תמוה מדוע לא כתבו רחמנא' במקומו תשובתו ובפרט"כ דהחכם והרשע הן הנה השני בני אדם אחד שאכל לשם מצוה ואחד לאכילה גסה כמה דמבואר בגמרא שם זה נקרא צדיק וזה נקרא פושע. ובמש"ל דעיקר תשובות החכם נלמוד דבעי כוונ' היא שאם יזכה יבחין בין הרשע דאוכל אכילה גסה ופושע נקרא יבינו מזה דהחכם כוונה הלב תלוי לכן דייקא תשובתו גבי משפט הרשע שמה בפרשת בא ועולה שפיר לשון והא אתה אמור דלכאורה אין לו שחר אטו כבר אמרו לו אוזה תירוצא ועכשיו ביותר מפרק לו כמ"ש כל המפורשים ובפ"ד ניחא שפיר דה"פ חוץ מזה שתאמר לו דכיים הכתובים בתורה עבדים היינו להורות לדבריו עכ"פ אף אתה אמור לו עוד כהלכות הפסח לראות תשובת הרשע בגידו ואמרתם זבח פסח ושאם יזכה יבחין ויבין עיקר הפסח בכוונה תלוי משא"כ הרשע דאוכל אכילה גסה ונקרא פושעים יכשלו בם הוא שואל מה העבודה הזאת דמלינו בש"ס שזה עבודה הוא עבודה שבלב ושאלתו דרוה' את אביו בעבודת הלב לכוון מצות אכילת פסחים שואל מה העבודה הלא הוא יכול לאכול בלא כוונה כמשפט הרשע אפיקורס וקשה לבעל הגדה ומאי מתורץ רחמנא אליו ואמרתם זבח פסח דמינה מוכח דבעי כוונה והלא זהו שאלתו על מה ולמה עבודת הלב והלא הוא יכול לאכול אכילה גסה ותו קשה לבעל המסדר והלא אמרו חז"ל דע מה שתשוב לאפיקורס ה"מ אפיקורס עכו"ם אבל ישראל כש"כ דפקיר טפי א"כ האיך נוח להשיב אליו כלל אם שואל כמשפט אפיקורס לכם ולא לו. אכן האמת יורה דרכו דגם שאלת הרשע לכם ולא לו הן הנה כמו שאלת החכם ממש ולא כמו שכתבו המפרשים לחלקו בין מלת אתכם ובין מלה לכם דהאודאי אחת הנה וגם הוא שואל באמת מדוע יגרע מאכילת פסחים כמו החכם ממש דגם הוא באותו חנם ושואל לכם נוח ואותי לא נוח מדוע משפט הזה ואליו לא יספיק תירוץ החכם דבכונה תלוי ואין דעת לקטן דהא הוא רוצה לאכלו אכילה גסה וסובר דלאו בכוונה תלוי והחילוק בין חכם לרשע אנחנו לא כרשע רק ממלת העבודה דהיא עבודה כונת הלב משמע אכן דרשת לכם ולא לו גם בשאלת החכם איכא אתכם נוח ואותי לא נוח כנ"ל רק החכם יודע פשר דבר ורוצה לאכול לשם פסח ויספיק אליו תשובת זבח פסח דבכונה תלוי ועל הרשע לא יספיק זאת התשובה דשואל הלאה ודייק לכם ולא לו גם על העבודה דלפי דעתו לא תלויא בכונה ויכולה דאוכל בלפי שמיא ניחא לכן בא תשובתו בגידו כתבה רחמנא ואמרתם זבח פסח זהו תשובתו בגידו כתבה רחמנא ואמרתם זבח פסח זהו תשובתו על הקושיא התשובה דשואל לכם ולא לו נוח מדוע משפט כזה והרי גם הוא באותו הנס ועל זה הקושיא אינו שואל כאפיקורס כנ"ל. ונותן רחמנא להשיב אליו זבח פסח דבכונה תליא מש"ה קטן אין בכלל אתכם משפט רשעים אין חיובם ושואל הלאה לכם ולא לו דייקא על העבודה בכן אין צריך כונה דיכול לאכלו אכילה גסה ומה זה ועל מה זה משפט הכונה כמשפט הרשע אפיקורס ושוב באמת אין משיבין לאפיקורס כלל רק הקהה את שיניו ולא יאכל עוד אכילה

גסה

נסה וזהו לבן ואף אתה דלכאורה גם כאן אין לו שחר אטו ככר תירוצא אליו כאמר ועכשיו ביותר כאו להקהות שיניו וכפ"ד ניחא ספיר דשני פעמים דייק הרשע לכם האחד בתחילה שואל כמשפט החכם לכם נוה ואותי לא נוה והרי גם הוא הי' כאותו הנס ואת"ל אליו כתשובת החכם שואל הלאה מדוע על מה ולמה משפט הכונה שואל הלאה מה העבודת לכ לכם דייק' ולא אליו דרנה לאכלו אכילה גסה ומסדר כעל הגדה בתחילה נותה רחמנא והמרתם וכח פסח להשיב לו כשאלה ראשונה דלא שאל כמשפט האפיקורס ומהראוי להשיב וכח פסח ככונה תלי' וכאשר שואל הלאה לכם דייקא ככונה תליא והוא רנה באכילה גסה כאן שאל כמשפט האפיקו' דלהו כביונת הלב תליא כלל כמשפט אפיקור' ורשע ואין להשיב אליו רק הקהה את שיניו וזהו ליסנא ואף אתה וה"פ חוץ מה שתשיב לו תשובת רחמנא וכח פסח אף אתה הקהה את שיניו דהא שואל הלאה על תשובת התורה על מה ולמה ושוב אין להשיב עוד לאפקורס ישר ש רק הקהה את שיניו ושוב לא יאכל אכילה גסה לכן כשאלה ראשונה של הרשע כמו החכם ממש למה נגרע מלות אכילת פסחים כא תשובתו רחמנא אמרה והמרתם ואח"כ שואל ממש כמו הש"ז"ל כלי טעם רק סתמא למה עבודת הכוונה כא תשובתו כהש"י"ל בעבור זה רק להרשע מסיים לי ולא לו שכן כל עבודת פרך שהיו ישראל במצרים היה עיקר הדעת הוא בגלות כמו שמלינו כמד"רש חז"ל פ' עה אמר גם כאן מלות מעשיות לא השבות ורק עיקר הגלות הדעת וזה תשובתו בעבור זה עשה לי כלאתי ממצרים ומסיים לי ולא לו דכדבריך שאין עיקר כבוונת הלב לא היה לריך ללאת ממצרים דגם שמה רק המוח והדעת היה בגלות ומסים אח"כ אילו לא היה נגאל דכל הגאולה בשביל בגדורים בעריות ואתם כדבריך דאכילה גסה אתה אוכל ותביא לידי קלות ראש כדחז"ל א"כ לא נגאל כלל ואיך כאיתו הנס ותשוכחך בלידו:

חכם אי אפשר לומר דברי חכמים בנחת נשמעים לאידך גיסא שאלת החכם הלא אני קטן ולא נלטויתי ואוכי אני מצוה ועושה והוא עדיפא להקב"ה דהגמ' וזהו דדייק מלת אתכם נוה ואותי לא נוה רק איכנו מצווה ועושה ואני ע"יף אתה אמור לו כהל' הפסח אין מפטירין וכו' משום דלאכל על השובע והוי אכילה גסה ואעפ"כ גם בכה"ג ודאי היכר מסית א"כ ודאי ע"כ דגדול המצווה ועושה כמ"ש התוס' דרואג לבטל יצרו ותכן

רָשָׁע מַה הוּא אוֹמֵר מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָכֶם וְלֹא לוֹ׃ וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל כָּפַר בְּעִקָּר׃ וְאַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו וֶאֱמוֹר לוֹ בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יהוה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם׃ לִי וְלֹא לוֹ׃ אִלּוּ הָיָה שָׁם לֹא הָיָה נִגְאָל׃

רשע מה הוא אומר מה העבודה. ונראה התמיה בשער מפרשי הגדה מדוע חוקה לחכם ישבחנה בעיניו ומשפט הרשע שיני דשעים שברת והלא מלת הכם כמו לכם ממש. ונקדים הקדמה אחת ר"ג היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים בפסח לא יצא וכתבו התוס' בפסחים דקי"ו משום דכתיב ואמרתם זבח פסח ומצה ומרור איתקוש לפסח הרי דכולהו אמירה בעינן ויש לנו עוד מילין לדבר בהוריות ד"י מבואר משל לשני ב"א שצלו פסחיהם אחד לשם פסח ואחד לשם אכילה גסה ע"ז נאמר צדיקים ילכו ועליו נאמר פושעים יכשלו ולכאורה ל"ע והלא מצות אין צריכות כוונה ומדוע נקרא פושע כמו דמקשה הגמרא שם הר"כ לר"י רשע קרית להו נהי דלא קעביד מן המובחר פסח מי לא קאכיל. אולם בפמ"ג הראשונים דמצוה דתלויה באמירה כ"ע מודים דצריך כוונה כמו ק"ש ודכוותה והנה שטרבה דהבונים סוברים דדייקא היכא דמצות האמירה לא בעי כוונה ודייקא מצות מעשיו' בעי כוונה כמה שהאריך הרשב"א בחדושי ברכות עכ"פ ר"ג ודאי סובר כדעת האומרים דמצות אמירה בעי כוונה דהרי במשנה דברכות חתן פטור מק"ש שאין יכול לכוון מעשה בר"ג שנשא אשה וקרא ק"ש וכתבו התוס' שם לזו מעשה לסתור אלא קמ"ל לכל העולם אם בטוחים בעצמם שיוכל לכוון כר"ג מותרים ע"ש הרי דר"ג סובר כדעת האומרים דדייקא מצות האמירה בעי כוונה דאל"כ אפשר מש"ה קרא דסבר דלא בעי כוונה וא"כ הוגיה ר"ג שפיר נשטתו מגמרא דהוריות דנקרא פושע דגם פסח אמירה בגי מש"ה צריכה כוונה ו קרא פושע לדעת ר' יוחנן דאם לא היו בעינן אמיר' מדוע נק פושע לר"י ולאביי לדעת הלל כורכן ביחד מסתמא על כולם נאמר צדיקים ילכו ופשעים יכשלו ובולם בעינן אמירה. ונקדים עוד הקדמה אחת הנה בפ' כיצד מברכין תנן במשנת הביאו לפניו פת ומליח מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפלה זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה עפ"ל המשנה ומעתה נחזה אנן אידך עושין עם הברכות בזמן המקדש דבשר ימות השנה הפת עיקר והבשר טפלה הכן בפסח לדעת הלל דקרא מצות ומרורים יאכלוהו ה"פ דכורכן ביחד עשאו רחמנא פסח העיקר ומצות ומרורים טפלה אליו מסתמא מברך על הפסח ופטר הפת ומליח מצה ומרור או אפשר דמצות רחמנא מש"ה לא משוי עיקר דעכ"פ דרך גבר בעלמא בכל ימות השנה הפת עיקר ואין מצותו מחשבתהו לעיקרא וטפלה ואנחנו נאמר דזה תליא במצות צריכות כוונה ודאי דאושבין הפסח עיקר שבן המצה ומרור באים בכוונה עבו' הפסח דייקא לדעת הלל מש"כ אם נאמר אין צריכו' כוונה א"כ אוכל הפסח ומצה ומרור כמו אכילת כל השנה וא"כ והנה בפעד"כ דהחכם והרשע הן הנה אותן השני בני אדם שצלו פסחיהם זה מכון לפסח וזה לאכילה גסה מש"ה זה נקרא צדיק וזה פושע נקרא כמה שפירשתי בארוכה בשאלת הח" לעיל והרשע שואל מה העבודה דייקא דמצינו בדחז"ל שגם עבודה היא עבודה שבלב וכאשר רואה הרשע דאביו הכין עצמו לעבודת הלב באכילת פסחים שאל מה העבודה לכם דייקא ולא לו דהוא סובר לא בעי כוונה ורצה לאכול אכילה גסה עכ"פ תירוצו במקומו מונח דלשיטת

מה

מה יעשה עם הברכה כלה ואכל אכילה גסה יהא צריך לברך כמו בשאר ימות השנה ולא יברך על הפסח יהא ברכה לבטלה אע"ג דכורכן ביחד והמצה והמרור כאיש לחבר אל הפסח עכ"פ לדעתי דאין צריך ברכה יהא ברכה לבטלה לכן כה תשיבהו הקהה את שיניו ויהא הפת טפלה אל הבשר כמשפט החושש בשיניו ומתירץ קושית המפרשים הלא בתורה כתוב תירוץ הרשע ואמרתם זבח פסח ותירוץ החכם כתיב בתורה ואמרת עבדים היינו ומתרץ כבעל הגד' ומשיב לחכם כהלכות הפסח ולרשע אמר תשובת הנזו"ל בעבור זה · ובפ"ד ניחא דהמגיד באמת נותן לומר ואמרתם זבח פסח לרשע ומינה יליף ר"ג דבאמירה תליא מצות הפסח במ"ש התוס' ומתילא כמשפט דבעי כונה והוא שולל דוקא על עבודת הלב לכם ולא לו וזהו עיקר החילוק בין החכם לרשע ועכ"פ קשה לבעל המגיד האיך משיבין אליו דבר שאינו מוד' כי רעות שיבר אין צריכה כונה ומשיב וגם אתה הקהה את שיניו דהקשו כולם מאי ליצנא וגם אתה אין לו שחר וה"פ תן מוח דנאמר לו זבח פסח עכ"פ משפט הרשע עימך כמ"ש דאין צריכה כונה ויברך בשאר ימות השנה ובזה תשיבהו הקהה את שיניו אבן החכם שואל מה העדות והחקים והמשפטים על שלשה מצות פסח מצה ומרור האיך מברכין ביחד הלא יהא חשש ברכה שבן פסח נקרא חק כבל חקת הפסח ומשפט נקרא מצה מצה שבן הוא טעם זכר לחירות בני מלכים יציאה נקרא מרור דאין טעם כלל זכר לחירות רק אדרבה זכר לעבדות כמ"ש כל המפרשים אך דבעינן לישראל שהיו עבדים א"כ שואל הוא נ"כ על הברכה לכן תשיב אף אתה אמור לו כהלכות הפסח היינו תרין מוח שתאמר לו עבדים היינו בתירוצא דהמגיד מ"מ לכמוו בהלכות כל הלא עכ"פ הוא שואל מחמת ברכה לכן תאמר לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן משום דהאכל על השובע ונודע דהמגיד דיהא הפסח העיקר שאיר מברכין על הפסח דייקא ועיין מה שכתבתי לעיל בשאלת החכם ותבין לכן החכם שואל מהם במו הרשע אתכם נוח ואותי לא ניחא דה"פ מוח החכם דצריך כוונה ומ"ש הפסח עיקר רק עכ"פ שבן קטן הוא והוי כמ"ש וא"כ אותי לא נוח וביון דאינו מנוח שביר לא יוכל לברך על הפסח דייקא לפטור הפת ותאיח לכן אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין כנ"ל וזהו פירושו הקיא ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי לרבי על חוקת הפסח דייקא דרצה לאכלו אכילה גסה ומתקבך לא תוכל לברך ברכה הראויה אחר הקהית שיניו כמשפט החושש בשיניו

וזהו ותשא בריתי עלי פיך דייקא שזו תוכל לברך ברכה הראויה , והרשע שואל כמו לדעת ר"ל דמקשה לר"י בשוריות שם רשע קושיא לפי כחי דלא קעביד מן המובחר פסח מיהא קאכיל ועכ"ל לדעת ר"י משום דעכ"פ עושה ברכה לבטלה אם אכלו אכילה גסה כמש"ל והבן :

רשע מה הוא אומר ולפי שהוציא עצמו הבורא לפי"ד הגמ' ברכות ד"ב הנקרין ואמר שהוא לפי שהוציא עצמו מן הכלל תופסין אותו על כך ובפרש"י בכלי ברכות ד'ב דקאמר לפי שהוציא ע"ש לכן בשאלת הרשע דהוציא עצמו מהכלל והוי אם יברך יאמר ברכו ולא נברך ומשום הקהה ופשוט הוא :

תם

תָּם מַה הוּא אוֹמֵר מַה זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יהוה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃

וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל אַתְּ פְּתַח לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר׃ בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יהוה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם׃

יָכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּלְמוּד לוֹמַר בַּיּוֹם הַהוּא אִי בַּיּוֹם הַהוּא יָכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם תַּלְמוּד לוֹמַר בַּעֲבוּר זֶה בַּעֲבוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מוּנָחִים לְפָנֶיךָ׃

מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי ע״ז הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְעַכְשָׁיו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ׃ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר יהוה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֵךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן׃ וָאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ וָאֶתֵּן לוֹ אֶת יִצְחָק וָאֶתֵּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת הַר שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם׃

בָּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל׃ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חִשַּׁב אֶת הַקֵּץ לַעֲשׂוֹת כְּמָה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים׃ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל׃

ברוך · שומר הבטחתו לישראל · הנה בברכות ד"ט מבואר דבר זה באזני העם אין זה אלא בקשה שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם וברכוש גדול לא קיים עכ"ל והקשו כל המפרשים אטו אם הוא צדיק כל יטיח דברים כלפי מעלה אין מהראוי לקיים המקום הבטחתו · ושמעתי בשם אחד דה"פ עם היות בלא"ה הוא דאין ליקח ומשלמין הו מיתה ותשלומין משום דקלב"מ אך מיתה לזה ותשלומין לזה שפיר גם שניהם מחויב כמבואר בסנהדרין וזהו דוקא מה"ט שלא יאמר אותו צדיק א"כ התשלומין רכוש גדול שייכא אליו ולעבודת מצרים גופא אם בשביל המקום שעיבדו עם בניו והוי מיתה לזה ותשלומין לזה ובכה"ג לא אמרינן קלב"מ ודפח"ח :

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבַד עָמַד עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵינוּ אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵינוּ וְהַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם :

צֵא וּלְמַד מַה בִּקֵּשׁ לָבָן הָאֲרַמִּי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁפַּרְעֹה
לֹא גָזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים וְלָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקוֹר אֶת הַכֹּל · שֶׁנֶּאֱמַר
אֲרַמִּי אוֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי
גָּדוֹל עָצוּם וָרָב : וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה אָנוּס עַל פִּי הַדִּבּוּר · וַיָּגָר שָׁם
מְלַמֵּד שֶׁלֹּא יָרַד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלָּא לָגוּר שָׁם
שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ כִּי אֵין מִרְעֶה לַצֹּאן
אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ כִּי כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֲבָדֶיךָ
בְּאֶרֶץ גּשֶׁן :

בִּמְתֵי מְעָט כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרָיְמָה
וְעַתָּה שָׂמְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרוֹב : וַיְהִי שָׁם

נגין

לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצינים שם: ועצום כמה שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: ורב כמה שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים שדים נכונו ושערך צמח ואת ערום ועריה: ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי:

במתי מעט כמ"ש בשבעים נפש ועתה שמך השם ככוכבי השמים לרוב הנה לפי ראות עיני בשר דברה תורה לשון הבאי כקרא וגו אמנם כפ"ד החוכנים והובא בפירוש הרמב"ם והובא בפירוש הרמב"ם בהקדמ"ח כולם פה אחד דכל הכוכבים בכל עשר גלגלים מספרים אלף כ"ב כוכבים והשאר נלוזי הורתם הוא דמחוא וחוסכין כסדר בשטח חגורת המזלות הם ש"ס כוכבים ושטח הדרומי מהחגורה שמ"ו כוכבים ובשטח הצפוני הם שי"ו כוכבים ס"ה אלף ושנים ועשרים · וגם בספר התכונה להמרת"ו מודה לדבריהם ולדעתו נרמז מלת ככוכבי שמים סלוק חושבנא דא אלף כ"ב כמ"ש דמגלפ"ך וביותר נרמז כאו"ת כפ"ע כר"ת מלרומה ועתה שמך הם שמ"ו בשטח הדרומי וכר"ח ועתה שמך השם כ"מו שי"ו שטח הצפוני ומלת שמך לבד הוא ש"ס חגורת של המזלות עכ"פ מספר כולם הם כחושבן מלת ככבי שמים ותעתה כחזי הלאה כמה תספר וישראל היו אז חוץ מהלוים ת"ר אלף והלוים היו כמספר שנים ועשרים אלף מבוארת כמבואר בחומש הפקודים · והנה הקרא יגיד קדש ישראל לה' ראשית תבואתה מעתה נא וחשוב התרומה אחד מששים מת"ר אלף הוא עשרת אלף מה שלוקח הכהן · אמנם משפט הלוים שנותן מעשר ומפריש לעצמו ואח"כ נוטל מהם מעשר מן המעשר והוא תרומה שלו ונותן לכהן וזהו הנקרא תרומת מעשר כמנא דהלוים הם כ"ב אלפים קח מהם מעשר מה שהלוי מפריש לעצמו כמו מנינו ויקבו של הלוים בעצמם דמבואר בש"ע הלכות תרומות כהנים ולוים מפרישים לעצמם הרי סכום המעשר כ"ב מאות ואחר כך נוטל ממנו תרומת מעשר שהוא מעשר מן המעשר הניתן לכהן הרי סכום שני מאות ועשרים שלוקח הכהן וזהו תרומת הלוים כמפורש בקרא ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן דתרומת מעשר חייבים כאכילת זר כמו תרומה מתבואת ישראל כמבואר בש"ס נמצא דנשאר ביד הכהן סך עשרים אלף ושני מאות ועשרים · והנה הכהן מפריש גם הוא מעשר לעצמו כמבואר בש"ע גם אכן התרומה שמפריש הכהן לעצמו אינו נחשב לנו עם החשבון כי תרומתו דמפריש

בעצמו

לעצמו חטה אחת פוטרת כו' אף מד"ס וכהא לא נתנו חכמים שיעור בכל אבן המעשר שהוי
מפרים חלק עשירי כדת רק שלוקחו לעצמו כמלא דוגא טמור ונקי אחר כל הטבלים כיד כהן
אף אלף כ"כ חלק עשירי מעשרת אלף ושני מאות ועשרים מה שנשאר נקי קיים קדשים כיד
הכהן כתלפי השכבו שמים וזה שמך ככבבי השמים לרוב ומש"ה כעה"ג ורב כמ"ש דכבה
שלמת השדה נחוך הלא תומא דכיה קודם לסך הכאי אלא אוקן דכבית כלמח הש"ס נחוך
שליך להפרים מהם תרומ"ע ואח"כ יצא החשבון נקי ככוכבי השמים שבוא ע"ד הקב"ה קדש
ישראל לה' ראשית תבואתה ומבאר אח"כ ויהי שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מלויינים שם
ומתרוצ על כולם מבוא להוה קרא מתנ"ך כמו כמתי מעט כמו שנאמר עלום כמ"ש ורב כמ"ש
זבשאן ששמא מסדר בעל הגדה כלי שום קרא וכפ"ר כוחא דבזמה לא מלא שום קרא דישר'
הוא גוי גדול אדרבא קרא יגיד הפוכו לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם כי אתם המעט
וכא דמלינו בקרא גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו על אוה"ע מדבר הך קרא דגוי גדול
כמבואר בירושלמי פ"ע דברכות ה"א אך זה עצמו קשה לבעל המסדר ומתרץ שהיו ישראל
מלויינום דביטחא עצמם היו מלויינים הגדולים שבהם הן הנה התרומ"ע כי בתרומ"ע צריך
ליון מקום ואז אוכל כמבואר בכמה דוכתי בש"ס דבעינן ראשית שיהיו שירים ניכרים וזהו
פירוש מלמד שהיו מלויינים בדין תרומ"ע ועכשיו ביותר ניחא לפי מ"ש הראשונים בטעמא
דהתרומה נקראת תרומה גדולה אע"ג דהוא חשבון פחות מן המעשר משום שבא ליד כהן הנק'
כהן גדול שבאחיו הלא בשפתים עכ"פ כפוס החשבון הנ"ל הוי הכל כיד הכהן אלף וכ"כ
אחר כל הטבלים אף מאלו דעכ"פ לעצמו דויקא מיהא מפרים וסופו של הכל שבא ליד כהן
וזהו ויהי שם לגוי מלמד שמלויינים שם כמו תרומ"ע עיקר החשבון מהגדולים שבהם והם

וַיָּרֵעוּ אוֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה: וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ: וַיְעַנּוּנוּ כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת פִּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס: וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ:

תאמר

האמר קורא נעים הלא מה שכתב ג"ש הוא מפורש בהמ"ע דוקא מהכותית גרנו ויקבו לא מן תרומה שמוטל אך לפי המבואר ברמ"ו בירור'דף מ' לקט שכחה שעשאו גורן עכ"פ מד"ס חייב אפשר גם שכאן כבש"ג. או דהתשוב אותו שבא ליד כהן כגרנו ויקבו ממש:

ויענונו וישימו עליו שרי מסים ויבן ערי מסכנות הנה המקובלים כתבו דשני שרי השבתה תם פורה היו דבוק בהם וכן הנה הערו מסכנות פיתום ורעמסס ושר נאחז המספר וכאשר יצאו כלו עד אין מספר הלא בספרתם והוא ע"ש אינו שונה פרקו מאה למאה ואחד שילאו מכלל תספר שר תם עי"ש ורצונו להזכיר כאן דבר נכון כדברי הנ"ל התורה ד"ו כשעה שנפטר משה אמר ליהושע שאל כל הספיקות שיש לך ה"ל לא כך כתבת כי ומסרתו יהושע בן נון נער לא ימוש מיד תם כוחו ונשתכחו ממנו הלכות עכ"ל ובפע"ד דעם שיות שר תם הוא אחר כי נתמעט אילו דבתחילה שמו ארמיתם ומתמעט והולך עד מ"ם נמצא שבן בכח יושיע ודאי להלחם עם שני השרים תם כורה בחושבן שמו כמכוון הכן אם שר תם כתקפו קודם שנתמעט אין בכוחו לעמוד נגד שר ארמיתם בתקפו כמ"ש המקובלים בכוונת הזוהרה כ"פ כחך במספרם אף והיו ביטול חיל כל השרי השבתה והוא מספר מט"ט שר הפנים כשעם שט בכתפי שהיים ואין כאן מקומו להאריך בדברים עכ"פ דאינו בכח משה שפרשו בחינת מט"ט שמספרו שוה אף בכוחו לעמוד נגד ארמיתם ג"כ לכן בשעת פטירתו בוקש ממנו למסור לו כוחו שלא ישלוט גם בו שרי השבתה והוא משיב לא כך כתבת נער לא ימיש רמז בשלא לא ימיש שני שרים הנ"ל כמספרם בחושבן שמו אשר גם הוא בכוחו להלחם נגד שרים הנ"ל ואין צריך למסור לו בחינת מט"ט הנקרא נער אכן לא עלתה על דעתו כאשר השר בתקפו אין בכוחו להלחם עמו כמספר שמו כאשר הוא ארמיתם בתקפו בחושבן נער לא ימיש ומיד תם כוחו ונשתכחו ממנו הלכות עכ"פ לנ"ד נראה לי לומר לפי דחז"ל בסוטה פיתום ורעמסס ראשון ראשון מתרוקם פי תהום בלען יען כי מתרוקם ומתמעט והולך עד תם וזהו פי תהום בלעם לאשר כד הכתיב סליק חושבנא מלת תהום השני שרים תם ארמיתם והבן:

וַנִּצְעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ: וַנִּצְעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבוֹדָה

ויש

ואת עמלינו אלו הבנים כמ"ש כל הבן הילוד הנה בכאן תמהו כל מפרשי הגדה איך ומאן דכר שמיה בקרא זה מלת עמל וכפעד"כ הפשוט ע"ד הקרא אדם לעמל יולד וכאן כתיב כל הבן הילוד איכא כתוית ג"ש עכ"פ מסברא כ"אם דבן הוא היות זה שקרא אדם לעמל יולד פידושו זכר דוקא דבאמת מצינו בכתובות פאע"פ אם כל חי לחיים נתנה ולא לצער נתנה מש"כ זכר רחיים כמותרו ה"כ ודאי נקיבה אין בכלל קרא זה וכמ"ש שמפרשי תורה בקרא לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה דה"פ לכאורה קשה מדוע לא נקרא האשה אדמה כמו הנכר אדם אך דהאני ושניא גבר נכרא מהאדמה נקרא אדם מש"כ אשה נבראת מהצלע לא נוכל לקוראה אדמה רק אשה וזהו לזאת יקרא אשה ולא אדמה כי מאיש לקחה עכ"פ ראינו דשם אדם זכר מיקרי ולא נקיבה וזהו ואת עמלנו אלו הבנים דייקא על שם אדם לעמל יולד ומסיים כמ"ש כל הבן הילוד דייקא והוא הנקרא לעמל יולד עוד אפשר לומר עפ"ד חז"ל בשכר שמה על שבטן ילדו זכרים וגם בשעת תשמיש גיפא עוטו עלא חז"ל איך להוליד זכרים ונודע חכמי המחקר דאמרי כי רובא וכרים נולדו מתקופת הקור ירח שהגוף נהנה מן הגוף מזרעת תחילה ונולדו זכרים פרי דש"ש עלות כדבר בזמן הקור בתקופתו ובשבת מעשה ואמ"ר בבטן תליא וכד תעיין בספר יצורה המליך עי"ן המליך מ"ס המליך למד תראה ותבין וזהו אותיות עמל דבאמת עמלים היו להוליד זכרים דייקא לפי שמושיען של ישראל יצא מהם כדחז"ל וזהו ואת עמלנו אלו הבנים דייקא כמ"ש כל הבן הילוד ויהו ג"כ פירוש הקרא אדם לעמל יולד הזכר שנקרא אדם להולד זה תליא בעמל והבן:

ועברתי

וַיִּשְׁמַע יי אֶת קוֹלֵנוּ כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב: וְאֶת עֲמָלֵנוּ אֵלּוּ הַבָּנִים כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן. וְאֶת לַחֲצֵנוּ זוֹ הַדְּחַק כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחַץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לוֹחֲצִים אוֹתָם: וַיּוֹצִאֵנוּ יהוה מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָא גָּדוֹל וּבְאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וַיּוֹצִאֵנוּ יהוה מִמִּצְרַיִם לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יהוה׃ וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ׃ וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא שָׂרָף׃ וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי הוּא וְלֹא הַשָּׁלִיחַ׃ אֲנִי יי׳ אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר׃

בְּיָד חֲזָקָה זוֹ הַדֶּבֶר כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר׃ הִנֵּה יַד יהוה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בַּגְּמַלִּים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דֶּבֶר כָּבֵד מְאוֹד׃ וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה זוֹ הַחֶרֶב כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלָיִם׃ וּבְמוֹרָא גָדוֹל זוֹ גִלּוּי שְׁכִינָה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמַסֹּת בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה׃ וּבְמוֹרָאִים גְּדוֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יי׳ אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ׃

ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך תמהו כל המפרשי׳ היתכן קרא יגיד ולא יתן המשחית לבוא והיתכן שהמקום יצא נקרא חלילה כשם המשחית ועכ״ל שכן דייקא המשחית ירצה הלך למצרים והנראה לפ״ד חז״ל במדרש ובזוהר ובאלהיהם עשה ה׳ שפטים דהקב״ה הפיל למעלה כל שרי האומות שנקראים בכורים בשעת מכת בכורות כמאמר יפקוד על צבא מרום ואח״כ על מלכי האדמה בשמים מנעל ועל הארץ מתחת נלקו אז כל הבכורים ואף שבשול קטן כיס והנה פלוגתא בש״ס אימת בא היצה״ר לאדם. ח״א משעת הריקו׳ וח״א משעת היצירה וח״א בשעה שיצא לאויר העולם שנאמר לפתח חטאת רובץ עכ״ל הגמר׳ עכ״פ כולם פה אחד דבכת ראשית הוגו של היצר בשעת היציאה אחר קרות הנכר שם אין שטן ופגע רע אך הוקדש מרחם מתעי אמו ליצר הרע קדשם על הדרך לכל מה כדאית לשו ואתם

ואתה תמוה כי הילד הרע פטר רחם דווקא מקרו לא ראשית אונו מקרי ואשר נודע כי בשעת מכות בכורות לא נלקה רק בכור ראשית אונו ולא בכור פטר רחם לאמו׳ אולם גם הלאה מדוע בשעת פקידת כל היצור הוא המושל על הגוף אך כפ״ר חז״ל שלשה חלקים באדם ומצינו כדחז״ל עיר קטנה ואנשים מעט זה הגוף וכא מלך גדול זה היצה״ר איש מסכן זה היצ״ט ויטעמא בעי מדוע נקרא היצ״ט מסכן אך המכם אם נאמר דחשיבות הבכור בפטר רחם תלוי א״כ היצה״ר הוא בכור נוטל פי שנים כמשפט הבכורה והותר שלים להיצ״ט לכן נק׳ היצה״ט מסכן ל:בי׳ אבל האמת לא כן הוא כי משפט הבכורה ליטול פי שנים בראשית אונו תלוי ולא בפטר רחם ובכח ראשית אונו של האב לא הוא הבכור בכח נברא שם אין ופגע רע לכן אמרו בוזר הוי קושטא דקיימא מחלק האב כא וממנו תח״ם לאשר שכן בכח גבורה לא הוא הבכור דבפטר רחם תלוי הבכורה ליטל פי שנים נלקה גם הוא עצמו בשעת מכות בכורי מצרים דלא נלקה רק ראשית אונו של האב עכ״פ הוא כעצמו הודאת כע״ד כמאה עדים והוא סיבר דהבכורה תלוי בפטר רחם דוקא א״כ גם הוא עצמו הבכור ובזה תבין מדוע בפר״ח כאמו תלוי הבכורה אבן כירושת נחלה בראשית אונו תלוי לאשר כפריין הבן מוטים לנחק מוסירת חבל היצה״ר דוקא בפטר רחם תלוי כי גם הוא פטר רחם ולא ראשי׳ אונו של אב אבן כירושת נחלה דשביק לן חיים והוא כבר נטל חלקו פי שניים כפי דעתו נכטוינו דוקא להראות הסיבות דהבכור בראשית אונו תלוי ואין לו חלק ונחלה מהיום והלאה בלע המות לנצח ומפני עלת׳ דבאמת כל בכורי מצרים נלקו ע״י המשחית אבן אל המשחית נופת כי הוא הבכור לפי דעתו׳ בא הקב״ה בעצמו ובכבודו ועיין לקמן בפירוש על חד גדיא באורתי בזה ואתא המלאך ושחט לשוחט ואתא הקב״ה ושחט למלאך בשעת מכות בכורות נופל גם הוא נלקה דהוא הבכור לפי דעת הודעת כע״ד כמאה עדים לכן אתא הקב״ה ושחט למלאך כמש״ל והבן:

וּבְאוֹתוֹת זֶה הַמַּטֶּה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַמַּטֶּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הָאוֹתוֹת: וּבְמוֹפְתִים זֶה הַדָּם כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: דָּם ׳ וָאֵשׁ ׳ וְתִימְרוֹת עָשָׁן ׳

ובמופתים זה הדם · והלא מדוע לא נאמר זה הברד דכתיב בו ואש מתלקחת או פיח הכבשן מכת שחין הוא כתמרות עשן ואש מתלקחת שהוא מופת של האש ומדוע דוקא זה הדם כמ״ש ונתתי מופתים דם ואש ותמרות עשן א״כ שנזכרו כולם אך פשוט נראה

נראה לפי דעתי דזה מן הסברא דמלת מופתים אין פירושו שאר מכות דלא מצינו בקרא שקרוהו מופתים או אות רק גבי ב' אותות ראשונים התנין ולצרעת ידו וכתיב אחר כך והיה אם לא יאמינו לשני האותות ולקחת ממימי היאור והיו לדם ביבשת ועכ"ל או דמכת דם אות נקרא ה"פ אם לא יאמינו לשני האותות התן אות אחרת או דמכת דם מופת נקרא וכדין פירושא הא לשני אותות לא יאמינו התן מופת עכ"פ בשאר מכות לא מצינו כלל אות או מופת ופשיטא לן דמופתים שאמר הכתוב אין פירושו שאר מכות עכ"פ מספקא לבעל הגדה אם מופתים פי' מכת דם או מופת התנין וצרעת ואמר מקודם באותות זה שמטה ונכלל השני אותות ראשונים במטה דאות הצרעת לא הראה לפני פרעה כלל אין מקום לומר ווילאטו כמופתים פירושו מופת הצרעת אך עכ"פ אפשר לומר מופת התנין ומביא קודם באותות זה המטה כמ"ש ואת המטה הזה תקח וגו' הרי דכל מה שעשה במטה נקרא אות ולא מופת ואח"כ קאמר במופתי' זה הדם כמ"ש דם ואש ותמרות עשן הרי דדם נקרא מופת עכ"פ והשאר מעשר מכות הנה דנקראים גבי דם ואש ותמרות עשן לכלל מופתים מ"מ לא מצינו בקרא גבי שאר מכות מלת מופת כמש"ל ואכתי קשה האיך נוכל לומר מופתים זה הדם מדוע כתיב בסופה מלת במופתים בסוף הקרא ומכת דם מכתו הנושא בתחלת העשר ומביא ראיה דאין לדקדק כזה כהנ"ך כמו שכתוב ונתתי מופתים בשמים ובארץ כתיב שמים קודם לארץ ומהראוי לס"ר אח"כ נסי נרמי השמימיים קודם לניסי נרמי הארציים והוא מסדר דם קודם לאש ותמרות עשן וכפמ"ש חכמי הטבע אש רוח הם גרמיי שמים ומים עפר הם גרמיי ארץ ואעפ"כ כתיב דם קודם לאש ותמרות עשן הרי דאין לדקדק כזה בקרא וזהו עיקר ראייתו הכן ע"ז דהמופתים א"ל להביא ראיה כמש"ל דתנופא כלמוד · כן נראה לי כדרך אפשר:

דָּבָר אַחֵר בְּיָד חֲזָקָה שְׁתַּיִם. וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה שְׁתַּיִם. וּבְמוֹרָא גָּדוֹל שְׁתַּיִם. וּבְאוֹתוֹת שְׁתַּיִם. וּבְמוֹפְתִים שְׁתַּיִם:

אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם וְאֵלּוּ הֵן: דָּם · צְפַרְדֵּעַ · כִּנִּים · עָרוֹב · דֶּבֶר · שְׁחִין · בָּרָד · אַרְבֶּה · חוֹשֶׁךְ · מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִמָּנִים:

דְּצַ"ךְ עֲדַ"שׁ בְּאַחַ"ב:

רבי

רִבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת · בְּמִצְרַיִם מַה הוּא אוֹמֵר · וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא · וְעַל הַיָּם מַה הוּא אוֹמֵר וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יהוה בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יהוה וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ: כַּמָּה לָקוּ בְּאֶצְבַּע עֶשֶׂר מַכּוֹת · אֱמוֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת:

רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל אַרְבַּע מַכּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים · עֶבְרָה אַחַת. וָזַעַם שְׁתַּיִם · וְצָרָה שָׁלֹשׁ · מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים אַרְבַּע אֱמוֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת:

רִבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל חָמֵשׁ מַכּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים · חֲרוֹן אַפּוֹ אַחַת · עֶבְרָה שְׁתַּיִם · וָזַעַם שָׁלֹשׁ · וְצָרָה אַרְבַּע · מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים חָמֵשׁ · אֱמוֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם

לקו

רבי יהודא פי' שהן סימנים. נוחו קמאי במאמר הזה מה אהנו לן רבנן בשאמרו מילתא לא פרו לן עורבא ולא אסרו לן יונה דרדקי דבי רב ידעין ואם ללשון נוטריקון מה"ת שמעינן בתלמוד במס' שבת ולדעתי נראה לפ"ד הגמר' סיבה דאב"י הוא ממטי ללילב ומולך ומכיא ואמר דין נירא בעיני השטנה ותסיים הגמרא ולאו מילתא הוא דקאמר להמגירו כיה עיין שם וכ"כ כאן שלא למחות כמתגרה וזוה נקם כבשר של מצרים כאמירה כפירוש המכות לפ"ד הזוהר כל אילו נבאות פמליה של מעלה ומטה יורדין לשמוע סיפור יצ"מ מישראל לזאת אמר סימנא לדבריו בלשון נוטריקון שלא יבינו מלה"ש.

לָהוּ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַכּוֹת:

כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ: אִלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָהֶם שְׁפָטִים דַּיֵּנוּ: אִלּוּ עָשָׂה בָהֶם שְׁפָטִים וְלֹא עָשָׂה בֵאלֹהֵיהֶם דַּיֵּנוּ: אִלּוּ עָשָׂה בֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם דַּיֵּנוּ: אִלּוּ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם דַּיֵּנוּ: אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם דַּיֵּנוּ: אִלּוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה דַּיֵּנוּ: אִלּוּ הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה וְלֹא שִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ דַּיֵּנוּ: אִלּוּ שִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ וְלֹא סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה דַּיֵּנוּ: אִלּוּ סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן דַּיֵּנוּ: אִלּוּ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת דַּיֵּנוּ: אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי דַּיֵּנוּ: אִלּוּ קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דַּיֵּנוּ: אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דַּיֵּנוּ: אִלּוּ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה דַּיֵּנוּ:

אלו קרע לנו הים · מבואר בזוהר בקרא מה תצעק אלי אלי דייקא כביכו' תליא מילת' ורבו מפרשי הזוהר המקובלים לפרשותם ולפע"ד כפשוטו הקרא יגיד דבר ויסעו שהעיקר הנס היה תלוי שיעתיקו משם מעלי' סוף ממקומו וזהו כביכו' תליא לשון ויעתק משם ובמתנתי משם חכם ספרדי דבתיבות מה תצעק אלי הן סכה אותיותיו ממש של תמאה"ל עתי"ק רק שהמה בדילוג ודפח"ח והאומר דבר בשם כו'

אלו קרבנו לפני הר סיני · מקשו מפרשי ההגדה אלו קרבנו ולא נתן התורה מה אהניא לן ולפע"ד כפ"ד המהרש"א באגדות דבהר סיני היה קדושין וכפה עליהם כגיגית הי' החופה ביום חתונתו זהו מתן תורה וכפוס המבואר בתק"ז הטבעת קדושין עושה מהזהב דוגמת וא"ו והתעביד זיי"ן ומבואר בספר יצירה המליך וא"ו ובו חודש אייר בשנה ושור בעולם המליך זיי"ן ובו תאומים בעולם וסיון בשנה לכן נעתקו מחודש סיון שבאו למדבר סיני מן וזו לזיין וזהו הקדושין ונקראים עכ"פ ישראל ארוסה בהתקרבות ההר לבד ולכן תמלא כנוסח הנה ע"פ הגמרא והרמב"ם כל אותיות אלפא ביתא כתובו

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְפוּלָה וּמְכוּפֶּלֶת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְעָשָׂה בָהֶם שְׁפָטִים. וְעָשָׂה בֵאלֹהֵיהֶם. וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם. וְנָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם. וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם. וְהֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה. וְשִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ. וְסִפֵּק צָרְכֵּינוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת. וְקֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי. וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְהִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בְּפֶסַח לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְאֵלּוּ הֵן פֶּסַח מַצָּה וּמָרוֹר:

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַמָּקוֹם עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיי אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם

מהדברים המעכבים בגט לבד רוח זיון לא נמצא לאבר היא פירוד האומים לא כאזיון וכשטע כיון שם לשבע בושם משה כדחז״ל חלילה פסקי הקדושין ובלוחות שניות הדרא:

פסח שהיו אבותינו אוכלים הנה בתוספות ריש פסחים כתבו בההיא ארמאה דסליק ואכל פסחים כתבו התוס׳ דריב״ב שלא עלה לרגל אפשר שאין לו קרקע ופטור מפסח כמו בראיה ומקשין העולם והלא אין לך אדם שאין לו ד״א כו׳. ושמעתי בשם גדול הדור דמבואר בפרק חלק אריב״ב אנא מבני בניהם מבני אפרים שיצאו קודם זמנם והללו תפלין שהניח לי אבי אבא ע״ש א״כ הבני אפרים לא נטלו חלק בארץ כלל ודפח״ח עכ״פ תמה אקרא ולא הונח לי דהא לא יכול לקנות חלק בארץ ויתחייב בפסח דבפע״פ יש שקלא וטריא משום פיסחא או משום מצה מדתנן ואפילו אגריפס המלך שרגיל לאכול בט׳ שעות ע״ש והלא אגריפס המלך לא היה לו חלק כלל בארץ ישראל דהרי מבואר בגמרא שמזרעו של הורדס היה ורק אמו מישראל כמפורש בסוטה ובפע״כ דמלינו בפסחים ריב״ב אומר זמן הפסח מלפניה דבין הערבים דרש מערב דההמול עד ע״כ דהשתא לכן קושית התוס׳ אולא מכל וכל דמכן ומתן אומר שלא נוח להעכו״ם שימנה בחבורה של ב״א כפרש״י שם דביד ריב״ב לא הי׳ להרגו ומסתמא כי יירא מתנו לכן לא בא אתו עמו ביחד והמתין עד ששלחו לו את בגליבין ויודע שבכבר נהרג בירושל׳ וכא הוא לעשות הפסח א״כ זה קשיא הא ך ריב״ב שלחו לההי עכו״ם והא קיים מחשבת עכו״ם לע״ז אם יש לו חלק בם ורש״י פירש בפסחים שם שנאן דמוס כמו כן וכמבואר בחולין די״ג הפלוגתא שם אם מחשבת פוסל בחולין ובקדשים פשיטא יע״ש בסוגיא אולם לפע״ד ריב״ב לשיטתו בע״ז דל״ב בשר הנכנס לעכו״ם מותר והיוצא אסור מתניתין מני ריב״ב היא דקסבר תקרובת עכו״ם אסורה בהנאה ואמרינן שם הא דלא בר״א דאמר סתם מחשבת לעכו״ם לע״ז דא״כ מדוע בשר הנכנס מות׳ שלא שחיטתה היא תקרובתה א״כ לא איכפת לי׳ לריב״ב מה שהעכו״ם היה לו חלק בה שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד כמבואר שם ומה שאמר ספו לי מאליה בבוקר בשעת שחיטתו אמר כן ועכצ״ל כן דהא בלילה בשעת אכילתן ראה דליכא האליה דהא הפסח שלם על כרעיו ועל קרבו והאלי׳ איננה והאיך קבוהו אלא ע״כ דבשעת השחיטה הוהנה כך והבן:

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבהמ״ק קיים. הנה בפסחים דס״ט אמר ר״א לר״ע בשחיט׳ השבתני בשחיטה תהא מיתתו. ומקשה בעל שה״ד מש״ס סנהדרין דס״ח תמה אני אם ימותו מיתת עצמן אר״ע שלי מהו שלך קשה משלהם. והלא המעשה דפסחים הי׳ קודם שברכוהו בתנורו של עכנאי שנשאו ונתנו בהלכות יחד ומה שאל עוד שלי מהו והוא חומרא עצומה לבאורה ובפענ״ר דלק״מ דהרי שם בפסחים אמרו בשחיטה השבתני ומיתתו בשחיטה מפני שר״ע דן ק״ו מהזאה לשחיטה ואמרינן שם דמר״א גמרי׳ דהזאה שבות ואין דוחה ואח״כ שכח ר״א תלמודו וקאהדר ר״ע כדי להזכירו. וכפי שכתבו הראשונים דטעמ׳ דשבות לא דחייא דיש כח ביד חכמים לעקור ועוקרין אף מצות עשה דתמורה מל״ת דחזינן דעשה דוחה את הל״ת וביד חכמים לעקור א״כ אפשר דמלינו למותר דלר״א דלא דחיא שבות הזאה דחמור מכח חכמים א״כ אזדא הק״ו מהזאה לשחיטה ושפיר בעט עליו ר״א. אבל כאן בסנהדרין דר״א גער בהורקנוס בנו והנ׳

בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

מַצָּה זוּ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶמַּ״הַ הַקָּבָּ״ה וּגְאָלָם שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם

מָרוֹר זֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִין עַל שׁוּם מָה עַל שׁוּם שֶׁמָּרְרוּ הַמִּצְרִים חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: שֶׁלֹּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בִּלְבַד גָּאַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא אַף אוֹתָנוּ גָּאַל עִמָּהֶם. שֶׁנֶּאֱמַר וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אוֹתָנוּ לָתֶת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵינוּ:

יקח הכוס בידו ויאמר לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדֵּר לְבָרֵךְ לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ. הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב. וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל. וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה. וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה הַלְלוּיָהּ:

מניחין איסור סקילה ועוסקין בשבות ע"כ דהוא סובר דאיסור שבות קיל ממלאכה עצמה ושפיר חזר הק"ו לקדמותו ושלא כדין כעס עליו שפיר שאל ר"ע שאלה מהו עי"ש בפסחים דס"ט .

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו
ממצרים והגיענו הלילה הזה לאכול בו מצה ומרור
כן יי אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים
אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים
בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים * אשר יגיע דמם על
קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות
נפשנו . ברוך אתה יי גאל ישראל :

ואומר הלל עד למעינו מים . ואח"כ אומר ברכת אשר גאלנו . עד גאל ישראל :
ושותה כוס שני ומברך בפה"ג . **רחצה** נוטל ידיו ומברך על נט"י . **מוציא** מברך המוציא . **מצה** מברך ברכת על אכילת מצה . **מרור** יקח המרור ויטבול בחרוסת וינער החרוסת שלא לבטל טעם המרור . **כורך** יבצע המצה השלישית לשני חתיכות ויתן המרור בתוכו ויאכל ויאמר זכר למקדש כהלל . **שולחן עורך** ויאכל וישתה כברכת ה' אשר נתן לך . **צפון** יקח האפיקומן מתחת הכר ויאכל והוא זכר לפסח

ברך יברך בהמ"ז ויעלה ויבוא ויאמר ביום חג המצות הזה ובסופו יאמר הרחמן ינחילנו ליום שכולו טוב ויום שכולו ארוך ויום שצדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה ומברך בפה"ג ושותה כוס שלישי ומוזג כוס גדול מלא לאליהו הנביא ז"ל ופותחין הדלת להזכיר כי ליל שמורים הוא ואומרים שפוך ואח"כ אומרים ההלל שלם מן לא לנו עד אלקי ארוממך הודו ואח"כ אומר הלל הגדול ואומר נשמת וישתבח עד אתה אל ואומר יהללוך ומסיים ברכת מלך מהולל ושותה כוס רביעי ומברך בפה"ג וברכה אחרונה על היין ואומר ושמחנו ביום חג המצות הזה ואח"כ אומר חסל סידור פסח ולשנה הבאה :

שפוך . מנהג העולם לפתוח הדלת בשביל אליהו ושמעתי ממרן קה"ק כ"ע בכק"כ כדרך הלצה דלכן לא יחרץ כלב לאשר מבואר בדחז"ל אליהו בא לעיר שותקים מלאך בא לעיר בוכים ובמצרים היה גם שניהם למצרים בא המשחית ולישראל אכלו הפסח בא אליהו לכן שתקו ודפח"ח . והנראה רמז לדבריו בקרא ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם מרומז אליהו ר"ת מרים פסוק זה אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות שרומז ג"כ אליהו ולאשר כי אז בחצי הלילה דייקא הכה המשחית לכן אחר האפיקומן שמצותו קודם חצות ותיכף אחר ברכת המזון ותרף שפוך חמתך על ממלכות כי היות אע"ג דבאמת מצה"ר היה היה הגאלות אז ודו"ק :

על פרעה בכל מכל כל אעפ"כ חלק לו כבוד וירדו עבדיך אלה אלי והאמת היה כי בא פרעה אליו ואליהו לומר ממנו נבי אחאב אם כי הוא המושל עליו. ע"כ פותחין הדלת להראות ואתם לא תלאו כו' והמלכות יבואו אליכו אם כי חלקו להם כבוד וישתחוו לפניו כל גוים.

שפוך: כוס של אליהו נקרא הכוס אחר בהמ"ז וטעמא בעי. והנראה בעל הפלאה אמר לאשר בתלמוד פליגי על כוס החמישי שאומר עליו הלל הגדול ונשאר בתיקו ותיק"ו נוטריקון תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות לכן נקרא כוס אליהו. אולם בפע"ד לא הרויח לן הלא אלא היה מברך הכוס החמישי דוקא להיות נקרא כוס אליהו. אולם בפע"ד לא הרויח לן הלא היה מברך הכוס החמישי דוקא להיות נקרא כוס אליהו ולא כוס הרביעי. ולפענ"ד לפ"ד הגמ' ברכות דמ"ב בירך על היין שלפני המזון פטר היין שלאחריו ולעיל דל"ט חמרא אית בה תרתי סעיד ומשמח א"ה נבריך עלי' שלש לא קבעי אינשי סעודתא' א"ר נ לרבא אי קבעי אינשי מאי א"ל לכשיבא אליהו ויאמר אם הוי קביעותא השתא מיהא בטלה דעתו אצל כל אדם. והנה בברכות דמ"ב בירך על היין שלפני המזון פטר היין שלאחריו א"ר לא שנו אלא בשבתות ויו"ט שאדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה הוי כנמלך דריב"ל איקלע בי"ט וברך על כל כוס אמר למלך אנא ופירש"י אינו רגיל לקבוע סעודה על היין ולא בטלה דעתו אצל כל אדם ע"ש, ולכאורה קשה דהא ודאי כל אדם קובע סעודתו על היין דמחוייב בד' כוסות ומברך שלש ברכות לאחריו כמו בשבת תפיקומן לאפיס' דאינו היפה הדעת דאתכא דרחמנ' סמכינן לא הוי כנמלך כ"כ לקביעות סעודה כיון דמצותו ביין. אולם ז"א דהא פירושו אדם קובע סעודתו בשבת ויו"ט על היין היינו עם הפת. אבל בלא פת מאן נימא. אם כן מהא לא מוכח מידי דיהא נקרא קביעות סעודה על היין לחודא אע"ג דמצותו בקביעות בד' כוסות ובפרט המבו' בפע"פ ד' כוסות תקנו רבנן דרך חירות כל חד וחד מצוה בפני עצמה ואין מצטרפין זה לזה דהוי כנמלך ומש"ה מברכין על כל כוס וכוס. לכן המנהג שמוזגין כוס הרביעי דייקא תיכף אחר בהמ"ז דבלי פת אין קביעות סעודה אף בכה"ג. ואין שותין אותו כלל וקורין אותו כוס של אליהו אליהו יאמר אם הוי זה קביעות סעודה מחמת מצות ד' כוסות. ופותחין הדלת הדלת כל דכפין ייתי ויאמר אם אלו קביעות סעודה נקרא:

לא יהגו: בגרונם שלשה במסורה רוממות אל בגרונם קבר פתוח גרונם. ובפענ"ד לפ"ד הגמ' בע"ז פכה"ג א"ל זונן לר"ע לבי ולבך ידעין דע"ז לית בהו ממשא ונברי כי קאזלי מתברי ואתו כי מלמדי ע"ש כל המאמר והקושיא עבום באתרין דבי מנטרך עלמא למטרה איתחזו להו בחלמא שקטו נבראי ואתא מיטרא א"ל השתא אי הוי שכיבנא לא אמרי לכו הא מילתא אשר חלק השם אותם לכל העמים מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם ע"ש ולכאורה קשה מדוע אמר לו בלשון הזה השתא אי שכיבנא. ובכל המימרות שאלהו איזה אמורא לא אמר להו כזה"ל אמנם כמבואר בש"ס איתקש עכו"ם למת שנאמ' ויצמדו ויאכלו והנה בחז"ל דובב שפתי ישנים. שפתותיו דובבות. א"כ אם נאמר כך ממילא בתורת הקישא נוכל לומר איפכא דקצת חיות תוקד גם בעכו"ם דהא איתקיש והאמת לא כן הוא דבעכו"ם לא יש כלל שום חיות לכן א"ל אי שכיבנא ולא שמעתם דבר זה הי' אדרבוי' אתרי רבשי או דקצת חיות בעכו"ם מהקישא הדין או דליכא השארת הנפש כלל בשפתי ישנים. מהקישא הדין ולא, ואתה

לצדיק כמותו שיאמרו כך לכן א"ל הבתא אי בכיכנא לא הוית' יודעים ולא כאלה שכחו של צדיק וזה המשך המסורה לא יהנו כגרונם כן הוא האמת דעכו"ם ליה כהו ממשא משא"כ ת"ח שפתותיו דובבות יעלזו חסידים ירננו על משכבותם רוממות אל בגרונם על משכבותם דייקא השפתותיהם דובבות ומה שראינו כי קבר פתוח גרונם העכו"ם דהיתקים לקבר פתוח גרונם אתחזי ואמרו להו לייתי מיטרא לשונם יחליקון כדי להחליקן בדברים לטורדן כלשנא דגמרא מלמד שם חליקן :

אבן מאסו הבונים עפ"ד חז"ל מנצפ"ך צופים אמרו ותיסברא והלא אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה צופים ותקנו היום בזמנם ותיזה בסוף תיבה סוף סוף אין נביא רשאי אלא שכחום וחזרו ויסדום עכ"ל הגמרא וזהו הכן מאסו הבונים כי האותיות אבנים כמ"ש בספר יצירה שתי אבנים בונות שתי בתים וכו' שם הצופים א"ת בניך אל בוניך ואכן דמאסו הבונים מלשיות לראש פנה והיינו מנצפ"ך דמאסו אותם מלשיות בראש תיבה משום דמאת ה' היתה זאת מכבר ואח"כ נפלאות הוא בעינינו ששכחום אח"כ ובכח"נ ליכא כחי מאים נביא רשאי ודאיתי להזכיר כאן מדרש פליאה מפני מה שלישי בפסח ורביעי במספך מפני שחותמו של המקום אמת שמו עכ"ל וכבר קדום מדבר מקר"ם מאוטרפלא דה"פ כאשר אמרו חכמי ההנדסה דט עם שחו חמו אמת שנת' במ"ק חשב שהוא מספר הכללי דלא נפסק לעלם והנה ר"ם עב סג מה פן הנה עס"מ נכתב כסדרן חושבן הגדול תחילה של העשירים ואח"כ היחידים אכן הרביעי כן הוא היפיכא היחידית הוא תחלה ואח"כ העשיריו' והוא למען אשר גם שם הרביעי יהא מספרו במ"ק תשע כמו אינך שלשה דהרי נין דמנצפ"ך הוא שבע מאות משא"כ אם נכתב כאינך שלשה לא יהא מספר שם הרביעי תשעה במ"ק ואינו דומה לאינך שלשה שמספרם תשע במ"ק וזהו הנה דברי המדרש שלישי בפסח ורביעי במספך כדי שיהא מספר כולם כחושבן תשע שחותמו אמת דייקא ודפת"ח עכ"פ לדעתי נראה דהנה בספר יצירה מחלק אלפא ביתא לארבע פנים שלש אמות אמש ושבע כפולות בגד כפרת שנים עשר פשוטות · וחלק הרביעי מנצפ"ך ע"ש ואשר נודע כי מנצפ"ך חושבנו כשמות המאות כי באים אחר התיו כמש"ל בדברי מהר"ש וקשה להמדרש מפני מהשלשה חלקים אמות כפולות ופשוטות הם בפשטא כסדר כל מנין ומפקדו הגדול מחבירו בהשבום מספרו בא אחר מנין שבום הקטן ממנו אכן חלק הרביעי מנצפך אם כי מכונו במספר המאות לשבום החשבון ונכתב בספר אלפא ביתא תחת חושבן העשירו' בכתיבתו והמה במהפך שלא בסדר ומהראוי לכותב' אחר התיו כמו שהוא בשבום אחר המנין אולם כפמ"ש דורשי רשומות חותם אמת דאותיות אלו הם ראש תוך סוף של האלפא ביתא מכוון וגם המקום הוא ראש תוך סוף של כל העולמים אלא בספרת" כמנא כל אלה אם נאמר מנצפך בסוד העשירות באים בכתבם בספר בכתבים באו אותיות אמת בר"ת ס אכן אם מנצפך בסוג המאו' יבוא בסודם כמו שהוא בסוג המספר לא תמנא אמת בר"ת ס וזהו דברי המדרש הנ"ל או לאידך גיסא כפמ"ש דורשי רשומות שהמת הוא סוג רת"ס אכן אם נאמר מנצפ"ך בספר בכתבים אחר התיו כמו שהוא בסוג המנין למאות כחשבים או הרת"ס של האלפא בית' הוא אתוון אכ"ך לא ומשוב והוא טעם הנה השם נלב על על חומת אנך ובודי אנך שכן אנך הוא קו המשקלות של הבנאים ונודע כי כל קו המשקלות הוא ע"כ בסוג רק"ס כמ"ש חכמי ההנדסה ובעלי התשבורת כלשונם אין אמיתי בהנדסה כחוט המשולש

מנחה הגדה של פסח חדשה

אלא בפרחס שכן חוט המשולש ע"כ סוג ב' ו בר"ת"ס לכן אותיות אנך אם הוא קו המשקולת בר"ת"ס אמת אמת הפסוקו לכן דהלופים תיקנו מנצפך שיהא אחר כל האלפא ביתא בסכום המספר השזיר ברכה דרמז באותיות אנך רמס שהמקים הוא רת"ס של כל העולם כמו קו המשקולת ממש כי דמבואר בפייט שבועות תיש"ו אנכי לכן פתח באנכי שכן רת"ס של אותיות התורה הוא אנך יתי הקנית הלופים מש"ה פתח באנכי דייקא וזהו דקשה להמדרש שליפי בפשטא השלשה חלקים אמות וכפולות ופשוטות הם בסדר הגדול אחר מספר הקטן הנה בא · אכן רביעו במהפך חלק הרביעי מנצפ"ך אם כי באו הלופים והקנוה אחר כל האלפא ביתא בסוג האמות עכ"פ מדוע לא בסדר במנצפ"ן בפיטו זה בכס וזה בכה שלא בסדר החשבון של האמות ג"כ אך אמנם אם יבוא בסדר במנצפן בסכום מספרו יהא חלילה בזן השם בראש אוך ס"ק ואין בידו אנך לכן תקנו סדר מנצפ"ך ולא במנצפ"ן דיהא עכ"פ בא רת"ס בא תם אנך וזהו מפנימה שלושי בפשטא ורביעי במהפך מנצפך ולא במנצפ"ן מש"ה דחותמו אמת משום שכן הוא רת"ס לכן נהי דבאו הלופים ותיקנו מנצפ"ך אחר האלפא ביתא ושיב האמת נעדרת בר"ת"ס עכ"פ הניחו אחיותם ברכה שיהא אתוון אנ"ך בר"ת"ס שכן הוא קו המשקולת והוא חושבן האמתיות מכל ההנדסה לכן הנה גם הוא עצמו בסוג תיתם אמת במאמר בעלי התשבורת אין אמתי בהנדסה כחוט המשולש אכן אם תקנו במנצפן אין בידו אנ"ך חלילה בזן השם דייקא לכן בסדר מנצפ"ך תיקנוה ויהא חותמו אמת בסוג מדרגת הקיום שהמקום הוא רת"ס של כל ה' ו' מים דאין אמת בהנדסה בקו אנך והכן עכ"פ נרמז בקרא אכן מאסו הן בדברי מהר"ם והן בפ"ד לדברי מהר"ם מלא אכן הוא מלשון על כן וה"פ על שם כן מאסו הבונים אלו מלהיות לראש פנה בסדר מספר הגדול קודמת להקטן בראש כמו שלש אמות עס"מ מה"ע מאת השם היתה דחותמו של השם הוא האוין מאת במלא אמת והן בדברי דמה"ע נכתבים בספר מנצפך בחושבן העבורית אף דהוא בסוג חושבן האמות כדי שיהא אמת בר"ת"ס וזהו אכן מאסו הבונים אלו מלהיות לראש פנה בראש התיבה ודייקא יתדו להם מקים בסוף התיבה ובפ"ע נחשב מנצפ"ך חלק הרביעי דאין בא רק בסופא א"כ קשה ש"כ מדוע בספר נכתבים אמת העבורית אך משום דמאת ה' היתה דחותמו של הקב"ה אמת בר"ת"ס במלא מאת לכן דייקא בעבורית נחשבו דאם לא כן רק דהחשיב כמו שהוא בסוג המנין בפ"ע אחר האיו לא יהא אמת בא בר"ת"ס כמש"ל וזהו מאת ה' היתה דחותם השם במלא מאת והבינהו ·

אך רוב ניסים הפלאות בלילה · הנה ברכת יצחק ליעקב אבינו חז"ל דהיה בפסח תשני גדיים זכר לפסח וחגיגה ובתרגום אונקלוס והביא קליא ולא ברכה אמר המתרגם לוטן ולא ברכאן ואמה תמוה פליאה בכמה חושים מבחין את יעקב חוש הרהור חושב מחשבות מי זה ואיזה הוא אם יעקב או עשו גם חוש המישוש גשה נא ואמשך וחוש השמיעה הקול קול יעקב וחוש הריח וירח ריח בגדיו והן הנה מבוארים בספר יצירה המליך ואו בהרהור המליך ט' בשמיעה המליך נון בריח המלי' למד במישוש והוא אותיות לוטן ועכ"פ עיקר המנגד אותי השתי חושים שמיעה ומישוש במפורש בקרא לכן בירכו בטל דייקא הן לו יהא חוש המישוש אמיתי או חוש השמיעה אמת עכ"פ ברכו בלירוק לכן טל לא מיעצר לעולם בשביל עון כמו הגשם כמבואר בירושלמי פ"ק דברכות בשעת שישראל אין עושים רצונו הגשמים נעצרים משא"כ

מוזגין כוס רביעי וכוס א' גדול שקורין אותו כוס של אליהו ופותחין הדלת ומתחיל שפוך.

שפוך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו. שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם. תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי יי:

ומתחיל לא לנו וגומר ההלל עד כי אזה אל ואומר הלל הגדול ונשמת עד חי העולמים ושותה כוס רביעי ואח"כ אומר זה.

בליל ראשון אומר

ובכן ויהי בחצי הלילה:

אז רוב נסים הפלאת בלילה. בראש אשמורות זה הלילה. גר צדק נצחתו כנחלק לו לילה. ויהי בחצי הלילה: דנת מלך גרר בחלום הלילה. הפחדת ארמי באמש לילה. וישר ישראל לאל ויוכל לו לילה. ויהי בחצי הלילה: זרע בכורי פתרוס מחצת בחצי הלילה. חילם לא מצאו בקומם בלילה. טיסת נגיד חרושת סלית בכוכבי לילה. ויהי בחצי הלילה: יעץ מחרף לנופף אווי הובשת פגריו בלילה. כרע בל ומצבו

יעץ מחרף לנופף. הנה בסנהדרין ד"ס הש"ס השומע אזכרה מעכו"ם חייב לקרוע וא"ת רבשקה מומר הוי ופליגא דר"ח בתרויהו עיין הרמב"ם פ"ב מעכו"ם הפוסק כשמואל דמעכו"ם אינו חייב לקרוע ורבשקה מומר הוי ופסק דאף בכינוי קורעים. ועיין כ"מ שם ובנושאי כלים דתמהו עלייהו דהרמב' אתרי דבשי והנה נראה לפענ"ד דבאמת רב חייא דאמר דקורעין על העכו"ם ועל הכנוים ע"כ דמפרש דרבשקה עכו"ם הוי דעיקר קריעה במגדף משם ילפינן ופשיטא ליה לר"ח דעכו"ם שם המיוחד מי גמירי כמבואר בגמ' שם וע"כ בכינוי הי' רבשקה מגדף ושמואל סובר רבשקה מומר וידע שם המיוחד. אולם אני תמה אקרא הלא רבשקה מפי מלך אשור אמר הדברים

באישון לילה. לאיש חמודות נגלה רז חזות לילה. ויהי בחצי הלילה: משתכר בכלי קודש נהרג בו בלילה. נושע מבור אריות פותר בעתותי לילה. שנאה נטר אגגי וכתב ספרים בלילה. ויהי בחצי הלילה: עוררת נצחך עליו בנדד שנת לילה. פורה תדרוך לשומר מה מלילה. צרח כשומר ושח אתא בוקר וגם לילה. ויהי בחצי הלילה

הדברים האלה כנ׳ בקרא שמעו דבר המלך הגדול מלך אשור וסנחרב לב״ע עכו״ם הוי וע״ין בהירושלמי כאן דפלוגת׳ על רבשקה דוקא א״כ ודאי דבכינוי הוא מגדף ומאי הסני׳ לי׳ לשמואל דרבשקה מומר הוי אם אמר דברי סנחרב אך לשמואל נ״כ ניחא לפ״ד הירושלמי דהשומע השלישי אין חיוב לקרוע ומוכח בב״י יו״ד סש״ת א״כ חזקי׳ המלך דקרע ע״כ ודאי דרבשקה משנה מכינוי לשם המיוחד דאל״כ חזקי׳ היה השומע השלישי מפי סנחרב. משא״כ על דברי רבשקה היה חזקיהו השומע השני אכן לרב חייא דרבשקה עכום הוי ולא ודע אלא בכנוי א״כ לא שינה. וקשה ומדוע קרע חזקי׳ אך כיון דעכו״ם יש שליחות הוי חזקיהו השומע השני. אכן לשמואל דמומר הוי ואין שליחות לעכו״ם הוי חזקיהו שומע השלישי וע״כ דרבשקה שינה לשם המיוחד ודכוונו הרמב״ם דלא חילוק בין שומע השני לשומע השלישי כמבו׳ בהלכות עכו״ם שם אין מהצורך לומר דרבשקה שינה רק דבכנוי הוא מגדף דדברי סנחרב בפיו דיבר ושם המיוחד לא גמירא וז״ב למעיין:

עוררת נצחך עליו בנדד שנת לילה. הנה מבואר בספר היצירה. המליך ה״א בניסן המליך ק״ף באדר. והאורר הפיל הפור בניסן ונפל על אדר להאחז בראשית ואחרית שש׳לדעתו שסבר כי התוך ודאי ימשכהו בטעם ראשית גוים עמלק ואחריתו ועם היות החדשים בתוך בשנים עשר פשוטות המבואר באלפא ביתא ביתא המבואר בספר יצירה שם. הנה מבלעדי אוון הא קוף חדשי ניסן אדר, הנה המה כמספרם שם כמספר ספר. וה״ט שצוה להביא את ספר הזכרונות דברי הימים. מספרו ק״ה. וזהו ויקראו ספרי המלך כחודש ניסן להשמיד כחודש אדר שכן מלת ספרי המלך הוא כל הי״ב פשיטות כמספרו. והנה אותו הלילה שנדדה שנת המלך היה הקרבת העומר ומאותו יום עד זמן הגזירה י״ג אדר הוא שכ״א ימים כמס׳ העומ״ר והעומר הפילהו הביא קומצא דידי׳. וה״ט להביא ספר הזכרונות דברי הימים שמלת דברי הימים מספרו שכ״א. לכן אמרה אסתר ומתי העשה כדבר המלך שהקשו כל המפרשים למה לא אמרה ביום הראשון. אך המתינה על העומר ושהא שכ״א ימים כמכוון כמספר העומ״ר לכן תיבות כדבר המלך מספרו ג״כ כך שכ״א שלמחר יקריב העומר.

ואומר

הַלַּיְלָה: קָרֵב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה. רָם הוֹדַע כִּי לְךָ הַיּוֹם אַף לְךָ הַלַּיְלָה. שׁוֹמְרִים הַפְקֵד לְעִירְךָ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה. תָּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֶשְׁכַת לַיְלָה:

בליל שני אומרים ואמרתם זבח פסח וכו'

חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ. כְּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחוּקָּתוֹ. כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסַדֵּר אוֹתוֹ כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ. זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה. קוֹמֵם קְהַל עֲדַת מִי מָנָה. בְּקָרוֹב נַהֵל נִטְעֵי כַנָּה. פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרִנָּה:

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם:

ואומר אדיר הוא יבנה ביתו וכו' אחד מי יודע וכו' חד גדיא וכו' ומספר ביציאת מצרים עד שתחטפנו שינה, ובמהרה בימינו נזכה לעשות הפסח ברינה, בהיכלי **ירושלם** עה"ק תוב"א:

קרב יום לא יום ולא לילה. כבר נוחו קמאי דלא ידעו שחרי'. ובפעד"כ לפ"ר הירושלמי פ"ק דברכות ה"א רשב"ח ור"ח היו מהלכין בבקעת ארבל וראו איילת השחר שבקע' אורה אמר סימן לגאולתן של ישראל ודאי האי איילתא דשחרא ע"ש והנה שוב איילת השחר ודאי לא יום נקרא ולא לילה כמבואר בבבלי ברכות ד"ט פעמי' שאדם קורא ומקש' הגמרא קרית יום וקרית לילה וזהו קרב יום היינו הגאולה אשר הוא כדמה לאילת השחר שהוא לא יום ולא לילה והבן:

מסוגרת סגרה וכו' חידוש בפלא אתה תחוס, כל אותו הלשון שנכתב בסנה של נעלך כו כתב גבי יהושע ביריחו רק תיבות אדמת לא נכתב גבי יהושע יען כי ביריחו אורת דא"י הוא לכן לא נכתב אדמת דייקא רק שמת המקום אשר אתה עומד קדש כי כולו קדש משא"כ במדבר הסנה נכתב אדמת קדש דייקא והנה גבי מלחמת יריחו אמרו חז"ל בתמורה דו"ן לאחר אבלו של משה היה עמו ישראל עליו לשרנו א"ל המקום כ"ם לאמר לך א"א לא וערכן במלחמה ומדוע לא א"ל בפירוש ההלכות רק עתניאל החזירם בפלפולא אך משום דאין בביאת רשאי לחדש ודייקא מתוך אוריותא להושיבם וקודם הירדן אין בכחם בתו"ל להחזירם וזה יבא קיות שפי דרשינן שם מי שיזכיר הלכות ובפעד"כ לפ"ר הגמרא שם ג"מ הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה ונולדו ז"מ ספיקות ותראם מוסבן במ"פ הלכה זמ"פ

מנחה הגדה של פסח חדשה

ומ"פ שנק מספרו קפ"ו אלף ומבואר בתק"ו כי יש הרבה חלוקי מספר לרובי אותיות מהם ההבדלת האות עצמו ויש בהבדלת אות מחבירו ותרתי איכא מלת קרית ספר בהבדלה בזה קפ"ר רפ"י ופ"ח תפ"ת מספרו ג"כ קפ"ו אלף וזהו הסר יבא קרית ספר ודרשינן מי שיזכור ההלכות.

פס יד כתבה לקצקצ. הנה מבואר במ' סנהדרין דכ"ח פלתתא אליך כתב המלאך תיבות מנא מנא תקל ופרסין מזה אמרו נוטריקון כתב לו ומהם אמרו גימטריא ע"ש ולכאורה קשה מדוע אמר כ"פ מנא מנא והנה מבואר במשנה פרק ה' דמעילה הנהנה מן ההקדש בשוה פרוטה מעל אע"פ שלא פגמו ויש דברים שנפגמים אינו מועל עד שיפגום ויהנה בש"פ וכן כתב הרמב"ם בפ"ו דמעילה וז"ל כלי זהב טהור אינו נפגם לעולם מעל מיד אע"פ שלא פגמו וכלי כסף ושאר מתכות שנפגמו אינו מועל עד שיפגום בש"פ ויהנה מן ההקדש בש"פ ע"ש. ובפ"ו ניחא דמבואר בקרא בלשצר מלכא הפיק מאני כספא ודהבא די בירושלם כו' וזהו שנכתב לו הפעם יד כ"פ מנא מנא של שני כלים אחת מועל בהקדש על כלי זהב בשיעור דאין לך שום פגימה דכלי זהב מעל מיד אע"פ שלא נפגם ואף אפילו על הכלי כסף את' מועל בהקדש וה"מ שלא נפגם בש"פ הלא תקל תקלא במאזנים והשתכח חסיר הלא כלפי שמיא גליא במאזנים לעלות כלפי מעלה דהשתכח חסיר שכן נפגם בש"פ לכן יהבית מלכותך למדי ופרס דמצינו בברכות ד"ח אוהב אני את הפרסיים שצנועים באכילתם ובלשצר דהפיק מאני הנ"ל להראות בכיר עשרו ויקר גדולתו בזרותו דמשתמש בכלי הקדש אלו אכן אם היה צנוע באכילתו לא בא לכל אלה. וזהו יהבית למדי ופרס והבן:

בנוסח חד גדיא תמהו המפרשים מה זה ועל מה זה ואם ללמים הוא ילין כליל התקדש חג ויספרו למו מהכלב והגדי שקפצו בראש עולים על שולחן מלכים או טבעיה מעם'. בראשית חכמ כי רובלא ליחשוב ולזיול ומה זה דאמרי רבנן בכפילא שני פעמים חד גדיא. והרבה קולמסין נשתברו בזה. וכולם פה אחד כי בזה עומק מרכבה וסתרי בראשית ואין דורשין ביחיד אא"כ חכם ומבין מדעתו. ואנכי לא ידעתי אכן יש השם במקום הזה כפשוטו במקרא אוני יוצא מדי פשוטו ומדוע לא דרכו כי כפשוטו דמספר בעל הגדה מתחילתו הסיבוב שבסיבתו נשתבב הגלות עד יצ"מ כמצות הסיפור יצ"מ דייקא מתחיל בגנות ומסיים בשבחא דמרא עלמא לכן מסדר מתחלת הסיבה שהיה בכיית עשו ובהשטמת עשו ליעקב עבור הברכות והבכורה ומוכרח לברוח ללבן כמה שהאריכו למעניתם המפרשי' בקרא ארמי אבד אב וירד מצרימה השייכות ירידת מצרים ללבן הארמי דכל עיקר ירידת מצרים בשביל לבן הארמי שותה ונשמח משטמת עשו ודמעתו בברכת יצחק ליעקב ומתחיל בגנות דלכאורה הו' עניין דמאות בתחילה בא אחיך במרמה ומסיים בשבחא דמרא עלמא ואתא הקב"ה ושחט למלאך דוהו כונת בריאת בראשית ומחשבה הקדומה לפני יוצר הכל והרואה יראה מי שעין בשר לו

כי

כי כי הוא כונת בעל הגדה והוא לפ"ד הגמ' נדרים כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה אבינו לאמר יצחק טען פלגא עלי ופלגא עלך אתה אבינו מעולם שמך. נמצא כי שהם אבא הוא יצחק והנה מבואר כדחז"ל דהשני גדיי עזים שלקח יצחק אבינו עבור ברכתו היה פסח וחגיגה כמבואר ברש"י תולדות וקח לי משם שני גדיי עזים טבים מאצלי תקח שכך כתב לה בכתובתה ליטול שני גדיים בכל יום. ולכאורה קשה משנה ממטבע שטבעו חכמים לבתולה מאתים ואבות קיימו כהת"כ ועכצ"ל דהגדיים היה לבד הכתובה ורק עבור חיוב העונה נתן לה כי שיעור חיוב העונה מבואר בכתובות הטיילנין בכל יום ומבואר שם בכתובות מהו טיילנין לכל מר כדאית ליה ע"ש ויצחק אע"ה מסתמא קיים רק עונת ת"ח אם כי טיילנין היה לכן מצריך להשוות עמה עבור חיוב העונה והנה מבואר דכתובות שם המורד על אשתו מוסיף לה שלשה דינרין על כתובתה לשבת ואוכלת עמו מליל שבת לליל שבת לכל מר כדאית להו ומבואר בתוי"ט דכב"כ כי כל דינר היא ארבע זוזי פשיטי זוזי מדינה נמצא שלשה דינרין הוא י"ב זוזי מדינה ונתן לה עבור ששת ימים חיוב העונה י"ב זוזים נמצא לכל יום ב' זוזים נתן עבור חיוב העונה ומסתמא בע"כ היה הגדיים שוים כך שני זוזים ועבור ברכתו ליעקב קנהו מאתה ולאמר כי עיקר השוים בחיוב העונה לכל מין אנושי ולהטיילנין בכל יום נלמד מקרא דעזים מאתים במנחת יעקב כמבואר בירושלמי פ"ה דכתובות אותן שבטלים ממלאכה שלא יותר לכן השוה עמה עבור גדיי עזים דייקא ולכן כששלח המנחה לעשו שלח לו הקרא זה עזים מאתים להראות לו כי בדין נטל הברכה כי לאמו מישך שייכא עבור הגדיים שלא שהשוה עמה עבור חיוב העונה וזהו תי' גדיית דאמרו רבנן בכפילא ב"פ ואמרו בטעמא דהן הנה השני גדיים עזים דזבין אבא שהם היא יצחק בתרי זוזי כנ"ל.

ואתא שונרא עתה מבאר בעל ההגדה כל הסיפור וכל הסיבובים שנסתעף מזה עד צאתם ממצרים והוא ע"ד דאטפת אטפוך פעמים מנלח זה ופעמים זה ואתא שונרא כדחז"ל בחולין למה נקרא שמה שונרא שונא רע ומבואר בזוהר כי שמו רע נמו"ה נקרא עשו הראשון אדמוני כולו מש"כ שאר אומות רק מעורב כטו"ר וזהו ואתא שונרא זה יעקב ואכלא לגדיא מלשון עשיית המטעמים מלשון הפסוק אינכו אכל לשון כליון המטעמים שהיא מכלה ועשה המטעמים. ואתא כלבא האי כלב נובח בטענתו ודרשו חז"ל ועשו אחיו בא מצידו כלב הביא לו בצידו וכע"ד רמז לו בזה כי הברכות אליו במשפט הבכורה וטענתו כאשר אנוס היה במכירתו הבכורה כאשר הכלבים של בית אבא רעבים בא מן השדה עיף ויגע והבא מוטל בחיותה חיות מחלה אנושית ומצריך לצאת השדה להביא ציד בכפיו וכלבים של בית אבא רעבים בא מהשדה רעב בכלב. והיה אנוס כדבר המבירה והנה כי אין ממש בטענתו כי תלוי' וזבין זבונא אגב אכסא וזוזא גמר ומקני עכ"פ נכותי מנכה האי כלבא. וזהו ואתא כלבא ונשך לשונרא ליעקב וישטום עשו את יעקב ומצריך לברוח ללבן הארמי לעבר הנהר. ואתא חוטרא זהו מקלו של יעקב כדפחז"ל כי במקלי עברתי את הירדן במה כיסי' כעשו כי במקל הזה הוא המטה של אדה"ר הוא המטה של יעקב הוא המקל שעבר בו [illegible] יבק את המטה של משה הוא המטה שנקרע הים מפניו הוא המקל לבנה שע"י היו [illegible] לעשו הוא המטה שהרג חושים בן דן לעשו במערה וזהו ואתא חוטרא

ובכה לאחיו כלבא נובח כי לכסוף הרג חיסים לעשו בזה המקל ואתא נורא זה המלאך אשר
האבק עמו כמבואר בזוהר ושלא דזה היה שר של אש ויעקב היה שר של מים ואבקו זא"ז
כמשפט הטבעיות ע"ש ושמעתי מגדולי זמנינו כפ"ד הספר יצירה המליך אברא מתולדות
שמים ארץ בעולם וקור בשנה ובטן בנפש בשין עש"ב ומתולדות האש נברא שמים בעולם
חום בשנה וראש בנפש. דזהו נוטריקון אבק ארץ קור בטן שחר נוטריקון שמים חום ראש וזהו
ויאבק איש עמו עד עלות השחר ודפחה וזהו ואתא נורא וס"ף מלשון שורפה חיה ל' כליעה
ומכלה היינו שהמלאך הנאבק עמו מכלה כל עבודות המלחמה כפרחז"ל דהאבק עמי או על
הברכות וס"ף לחוטרא ולא יכול לעבור שוב במקלו כי נגע על ירכו ואתא מיא זהו יעקב שר
של מים. כפ"ד הזוהר ובכה לנורא דיעקב נצחו למלאך ובע"כ הודה לו על הברכות כרחז"ל
והנה מבואר בש"י אגדות משל לשופרת זה נולד מטיפה ראשונה וזה יצא מרחם ראשונה
וכבר כתבו חכמים דהברכות תלוי בדין משפט הבכורה ואחר כי ראה יעא"ה כי המלאך
הודה לו על הברכות והברכות תלוי בהבכורה ממילא ידע כי מקויים בידו גם הבכורה וכיון
שקנה הבכורה מעשו בדין נטל הברכות וכבר הודה לו שר של נורא לשר של מים על הברכות
שתים ובזוי בעיניו ולא ביומם נמנא כי עיקר נורא תלוי בראשית אונו של האב ולא ביוצאם
מרחם האם ואחר כי זכה יעקב אע"ה לזה שנצחו למלאך דהוא הוא שר של עשו כרחז"ל
והודה לו על הברכות ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף אשר כבר חכמים
הגידו בספריהם כי כוונת יוסף בהשתרר על אחיו היה בשביל חשיבות הבכור לכן ראובן הציל
את יוסף ולא זולתו דעל ראובן לא רצה להשתרר כלל כי גם הוא הבכור ועל בני השפחות
לא נחשב בעיניו בבני הגבירה ורצה להשתרר על אחיו בדין בכורת יצחק הוי בכור לאחיך
וישתחוו לך בני אמך. ובכור אליו מושך שייכא אלא בספריהם יע"ש יען כי חושב בדעתו
כי הלך בסברתו דעיקר חשיבות הבכור בפטר רחם לאמו תלוי ולא בראשית אונו של האב
וזהו ואתא תורא זה יוסף בכור שורו ושתה למיא מלשון שותה כי את הנחש כפ"ד חז"ל קפץ
עליו רוגזו של יוסף כאשר ראה יעקב כי רצה למלוך ולהשתרר על אחיו בטענות בכורה וזהו
סיבת ירידת מצרים א"כ ראה כי קפץ עליו דמש"כ אם כדבריו דחשיבו' הבכור בפטר רחם
אמו תלוי ולא בראשית אונו של האב א"כ חלילה הדרא הבכורה ובשעת הולדו אמר כבר נולד
שטנו של עשו ובאשר ראה כי רצה למלוך בטענת בכורה ראה כי קפץ עליו רוגזי דחלילה
הדרא הבכורה וזהו ואתא תורא הוי בכור שור ושתה למיא ליעקב שר של מים ובלבל דעתו
מכל ואתא השוחט פוטיפר שר הטבחים ושחט להאי תורא להאי בכור שורו ונקנהו במשמר
וזהו סיבת ירידת יעקב למצרים והוא עפ"ד חז"ל אביך מתאבל עליך ואתה מסלסל חייך אני
מגרה כך את הדוב דלכאורה קשה דע"כ צריך פוטיפר להבין כי שקר המעשה כאשר ראה כי
איננו גדול בבית הזה ממנו ולא חש מאומה כמפורש בקרא טענת יוסף והי' איש נאמן דומי
נזהר מגזל ומלינו בש"ס שתי דברים הללו בסוג א' גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתן ומה גם
לדעת הסוברים דאיסור א"א בב"נ הוא רק מטעם גזל כמו ביחוד שפחה בסנהדרין דנ"ז ב"נ
שיחוד שפחה יבא עלי' נהרג משום גזל א"כ מהראוי להבין דאם נזהר מגזל נזהר גם מזה
שאיסור א"א ועכצ"ל דפוטיפר הלך בסברתו דשאני ושניא בשלמא גזל לא קגזיל דיוכל להתיר

ולהגלות משא"כ זהו לא זהו חמס שמוזהרין עליו דכל יראה עולם ועד ומי יודע ואפילו אם שנתעבר יאמרו רוב בעילות אחר הבעל ועדיין קשה הלא מום עמדה ממלכת מצרים אמרו אינטגניני פרעה עתידה ארץ מצרים שתלקה בעשר מכות וזומתי לא ידעי כרחז"ל ומסתמא פירשו כל מכה ומכה כפ"ע מהו מכותה וידע פוטיפר שמכ"ב עתידה לבוא למצרים א"כ שפיר גם עריות יוכל להתודע דשא מבואר בויסיפין ובש"ה דפוטיפר היו לו בנים מאשה אחרת רק מזו לו הי' לו ואשתו זו לא הי' לה שום ילד מעולם ועשנהו ליוסף הבה לי בנים כי איש זקן ולא לאשו ברצה לשכת יורה ע"ש א"כ כיון דלא ידעו אומתי יבואו המכות על מצרים א"כ שפיר מתיירא יוסף פן תתעבר ותלד זכר ויהרג במכ"ב וממילא ידע כי מאתו היתה דהא לפוטיפר היו לו בנים מכבר מאשה אחרת ובמכ"ב נלקה רק בכורו ראשית אונו של האב ולא פטר רחם כמבואר בערכין בלוים בטביעת א"כ הרי שור שחוט לפניך דמאתו היתה א"כ מזה היה לפוטיפר לדעת כי יוסף מתיירא מזה כמו נגל ממש. אולם כאשר ראה כן כי הלך בדעתו כי חשיבות הבכור תליא בפטר רחם לאמו ולא בראשית אונו של האב עיקר חשיבו' הבכור כמלא שפיר חשדהו דלא מתיירא דאם תתעבר וילקה במכ"ב יאמר הוא שבשביל פטר רחם לאמו נהרג אשר יאמר כי הוא זהו הבכור ולא מאתו רק מפוטיפר כנ"ל דרוב בעילות אחר הבעל וגבי דבכל ארץ מצרים תלקה רק ראשית אונו של האב דוקא יטען הוא כי אין חילוק כי מסתמא מילא שמלה חמלה כהרמ"ל הרבה בכורים שהן שניהם ביחד בכור לאביו ולאמו יאמר הוא כי אין שום חילוק עכ"פ שיהא בכור אחד בבית ושראים כי גם כאין שם בכור נלקה גדול הבית כמלא דמזה דהאי תורא בכור שור שחט למיא מזה נמח ואתא השוחט פוטיפר ושחט לתורא ונתנהו למשמר וגם זה סבת ירידתם למצרים: ואתא המלאך ושחט לשוחט כפ"ד חז"ל הוא היצר הוא השטן הוא המלאך ומבואר בש"ס אימתי בא היצה"ר לאדם ח"א משעת היניקה וח"א משעה שיוצא לאויר העולם שנא' לפתח חטאת רובץ עכ"פ כולם פה אחד דבכח ראשית אונו של האב בשעת הילודה אחר קורת הגבר אז אין שטן ופגע רע. רק היה הקדשה על דרך היצר במעי אמו קדם קדשה על הדרך לכל מר כדאית להו. והנה רחז"ל עיר קטנה זהו הגוף ובא עלי' מלך גדול זהו היצה"ר ומלט איש מסכן בחכמתו דהוא היצ"ט. ולכאו' מדוע נקרא מסכן לגביה היצה"ר. אכן אחז"ל ג' שותפין יש באדם והוא הולך בסברתו דחשיבות הבכור בפטר רחם תליא ולא בראשית אונו של האב שאם אין שופ"ר ורוצה ליטול פי שנים כמשפט הבכורה. ואתה תחזה כי היצה"ר פטר רחם דווקא נקרא ולא ראשית אונו לכן אמרו בזוהר האי קושטא דחיותא מחלק האב היא וממנו תקיפא לאשר כי ככח נכרא לא זהו הבכור ואין לו שום חלק כלל אכן אם נאמר דחשובו' הבכו' ברחם אמו תליא א"כ היצה"ר בכור הוא ורוצה ליטול פי שנים כמשפט הבכורה לכן נק' היצ"ט מסכן לגביה. אבל האמת לא כן הוא כי משפט הבכורה ליטול פי שנים בראשית אונו תליא הקרא ולא בפט"ר ובזה תבין למה בפד"ה חשיבות הבכור בפט"ר תליא הקרא ובירוש' נחלה בראשית אונו לאשר כי בפד"ה רוצים לנתק מכל מוסרת היצר הוטרם בחבל במעי אמו אשר נתוסב שכיר בעיניו בהגוף פדה יפדהו איש יתן לשקים כפרו אשר יתן לכהן לו יהי' ומוציאו ממסרות חבל היצר בהקלעים ממוקדיתיו וכירושת נחלה דהכא קיים לן והוא כבר נטל חלקו

כפי דעתו כמטוינו דייקא להראות היפוכו דבכור כראשית אונו תליא ואין לו חלק ונחלה מהיו' והלאה כלע לנכח מהיום והלאה אין לו חלק ונחלה בבית אבינו כרם בית ישרא' ולהראות כי לא הלך אחו כי ליטול פי שנים כראשית אוני תליא ולא הוא הבכור וכזה תבין דחז"ל מלאך בעיר כלבים כוכים כ"א כדבריו דרלה ליטול פי שנים כאשר טענתו כי הבכור כפט"ר תליא כלבים כוכים כתעורר חלילה כבית עשו אחי כלבא נובח בטענתו כי הוא הבכו' אבל האמת לא כן הוא ככ"ל כמלא אע"ג דלכ"ע שחיטה שחיכה ראוי' מיקרי כי לא כדין הוא. ומבואר פרש"י חולין שחיטה שחיכה ראויה לא שמה שחיטה רק שפיכה ואעפ"כ ממעטינן הקרא מאשר יאכל ע"ש. כמלא דעל כל העולם כולו לא נקרא שחיטה אשוחט דעלמא קאי המלאך אבן לגבי פוטיפר כהודאת וכסברת עצמו שחיטה ראוי מיקרי כמלא מזה דהשוחט פוטיפר שחט לתורא שפיר כדת של תורה אתא המלאך ושחט לפוטיפר ודייקא לגבי דידיה נק' שחיטה לכן פוטיפר מספרו זה המלאך כמילוא והוא שר הטבחים אשוחט דעלמא קאי ומרומז בקרא בר"ת והמדינים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה. וזהו ואתא המלאך ושחט לשוחט:

אתא הקב"ה ושחט למלאך לפ"ד חז"ל וכשאיהם עשה שפטים הקב"ה הפיל למעלה כל שרי האומות שנקראים בכורים בשעת מכות בכורות כמאמר יפקוד על צבא מרום ואח"כ על מלכי האדמה ולכן אז בשמי' ממעל ועל הארץ מתחת נלקו כל הבכורי' עד שלשול קטן שבים כל המין בכורים והנה תמהו כל המפרשי' היאכן קרא יגיד ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם ובעל הגדה מסדר ועברתי אני ולא מלאך ולא שרף ויאכן שהקב"ה יצא נקרא בשם משחית וכזה יפורש על נכון כי עם היות שבמצרים נלקה הוא בעצמו בשעת מכות בכורות אחר שהכה המשחית בכורי מצרים בסברתו כי הוא הבכור הודאת כע"ד כמאה עדים הלך הקב"ה בעצמו ובכבודו ללקותו כי גם הוא הבכור דבכורי מצרים נלקה ע"י המשחית אבן אל המשחית גופא כי גם הוא הבכור לפי דעתו יצא הקב"ה בכבודו ובעצמו ולא אחר ולאשר כי יתמ"ל הכנה על גאולה העתידה ולעתיד הקב"ה זבחו ומוציא דמו לכן בשעת מכות בכורות רמז לו הקב"ה רמיזא לעתיד ומתורץ קושית העולם לכאו' כפיוט אדר נאדר כפשוטו בבינת אך השוכר' עשה שלא כהוגן והכלב כדין נוטל הדם עשה ותחשוב כסדר וחליל' שדי מעול וכפ"ד עולה שפיר דזהו מחלוקת קדומה אם יעקב כדין נטל הברכות דתליא כמשפט הבכורה וכיון שקנה הבכורה כדת ש"ת תלוי' וזכין וזכיא כדין נטל הברכות והשוכ"א עשה כהוגן כרמאות אחיו ותחשוב כסדר גם המיא עשה כהוגן וככר הודה לו שר כורא על הברכות שמים וכאו בעיניו יצם ויצא מים חיים וכאים. רק אח"כ קפץ עליו רוגזו של יוסף שלא כדת שעי"ז היו סיבת ירידת מצרים. ופוטיפר לקח נקם מאתו ומלאך שלא כדין הלך אפי' לגבי פוטיפר כי הלא אתה רואה כי במכוון תלתא דחמרא ירושת נחלה כראשית אונו להראות כי לא הדרך אתו אם כי פוטיפר כהודאת עצמו וכסברתו שנחנהו למשמר להאי תורא היו שחשב אשיבור הבכור כפטר רחם עכ"פ מה יענה המלאך לכן הקב"ה זוכחו בשעת מכות בכורו' נלקה גם הוא כהודאת עצמו והוא הכנה לעת"ל שהקב"ה זוכחו ומוציא דמו וקלילה ש' מעול והמקים כ"ק וכסא כבודו נקי. ולשנה הבאה בירושלם: